

CİNSEL OLAN POLİTİK MİDİR?

Slavoj Žižek

CİNSEL OLAN POLİTİK MİDİR? SLAVOJ ŽİŽEK

CİNSEL OLAN POLİTİK MİDİR?

CİNSEL OLAN POLİTİK MİDİR?

Slavoj Žižek

Çeviren: Bahadır Turan

ENCORE

İngilizce Orijinali *The sex is (not)political* © Slavoj Žižek
Cinsel Olan Politik midir? © Encore
Birinci Baskı Ocak, 2018
Bu çevirinin yayın hakları Encore Yayınları'na aittir.

Encore Yayınları
Tekrar Yayıncılık Bilişim ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 29423
Asmalımescit Mah. Meşrutiyet Cad. No:35/5
Beyoğlu İstanbul
iletisim@encorekitap.com

ISBN 978-605-9949-55-2

Yayıma Hazırlayan: Ahmet Ergenç
Kapak Fotoğrafı: Evşen Yeşert
Baskı: Sena Ofset Ltd. Şti Sertifika No:12064
Litros Yolu 2. Mat. Sit. 4NB7-9-11 Topkapı - İstanbul

İçindekiler

Önsöz	vii
1. Siyaseten Doğruculuğun Tuzakları	11
2. Heteroseksizme Karşı Birleşmek?	33
3. Bir Sözde Mücadele Örneği	43
4. Cinsel Fark: Hiyerarşi mi, Antagonizma mı?	51
5. Transgenderin Çıkmazları	65
6. Başarısız Çağırma	83
7. Evrensel Antagonizma	97
Notlar	109

Bilinmeyen Bilinenler

Önsöz

Žižek'in felsefe, politika, film ve diğer popüler sanat üzerine ayrıntılı Lacancı analizleri ilk kitabı *İdeolojinin Yüce Nesnesi*'nde başlayarak tüm kitaplarına yayılır. Judith Butler "Slavoj için Lacan ve Hegel tartışmak adeta nefes almaktır" der. Özgün bir araç olarak gördüğü Lacancı psikanalizi kullanarak farklı alanlara müdahaleleri söylenenleri tekrar etmekten ya da eleştirmekten, hatta yeni bir şeyler bile söylemekten öte farklı bir boyutla ilişkilenir ve bu da bizi zaman zaman rahatsız eder. Zaman zaman ise söylediklerinin tam da kendi düşüncelerimiz olduğunu düşünür ve doğrudan birer Žižekçi olur çıkarız. İşte bu "tuzak" dünyada Žižek takipçilerinin sayısını durmaksızın artırsa da *Žižek!* adlı filmde kendisi "en büyük endişem önemsiz biri olmak değil kabul görmektir" der.

Žižek'in Encore için seçtiği felsefi/politik metinlerden oluşan "Tin Kemiktir" ve popüler kültür metinlerini içeren "Bilinmeyen Bilinenler" serisi işte bu farklı boyuta, kabul görmemiş inançlarımızın hatta toplumsal değerlerimizin temelini oluşturan ama yine de görmezlikten geldiğimiz, farkında olmadığımız alanlara odaklanıyor. Hegel'in "Tin Kemiktir" formülündeki kafatası kemiği Žižek'e göre öznedeki temsillenemez bir imkânsızlığı, bir boşluğu işaret eder. Onun Donald Rumsfeld analizinde ileri sürdüğü bildiğimizi bilmediklerimiz ek önermesi Rumsfeld'in Irak'ta yapılan işkenceleri bildiğini bilmemesine, yani Lacan'm söylediği "kendini bilmeyen bilgi"ye ilişkindir:

> 2003'te Rumsfeld biraz amatörce, bilinen ve bilinmeyen arasındaki ilişki hakkında felsefe yapmaya girişti: "Bilinen bilinenler vardır. Bunlar bildiğimizi bildiğimiz şeylerdir. Bilinen bilinmeyenler vardır. Yani, bazı şeyler vardır ki bilmediğimizi biliriz. Fakat bilinmeyen bilinmeyenler de vardır. Bunlar bazı şeyler ki bilmediğimizi bilmeyiz." Onun eklemeyi unuttuğu önemli bir dördüncü tanım var: 'bilinmeyen bilinenler', bildiğimizi bilmediğimiz şeyler ki bu tam anlamıyla Freudcu bilinçdışıdır...

İngilizce orijinali *The sex is (not)political* adlı bu metni Žižek TİN KEMİKTİR serisinin 8. kitabı olarak yolladı.

ENCORE YAYINLARI

1. Siyaseten Doğruculuğun Tuzakları

İnsanlar, insan kendini gerçekten başka biri olarak düşünebilir mi diye sorarlar kendilerine sık sık; bir psikanalistin buna ekleyeceği şey, kendimiz olmayı dahi düşünemeyeceğimizdir. Daha net söylersek, kendimiz olmayı, (ancak) gerçekten kendimiz olmadan düşünebiliriz – kendi olmanın bu imkansızlığına ilişkin bir örnek verelim.

2015 Baharında Birleşik Krallık medyasında orta yaşlardaki fotoğrafçı Grace Gelder hakkında çok şey yazılıp çizildi. Gelder Hint meditasyonu yaptıktan sonra Björk'ün "Kendimle evliyim" şarkısını duyunca şarkıda söyleneni tamı tamına uygulamaya karar vermişti: Kendisiyle yapacağı evliliğe eksiksiz bir seromoni hazırlamış, kendine bağlı kalacağını ilan etmiş, evlilik yüzüğü takıp kendini aynada öpmüştü... İnsanın kendisiyle çıkması, kendisiyle evlenmesi fikri, tuhaf bir ekzantriklik olarak görülmediği gibi, internette de

gitgide yayılıyor. Kendinle çıkmanın nasıl sürdürülmesi gerektiğine dair teknik ayrıntılar sürüsüne bereket: kendisiyle aşk ilişkisine girmeye aday kişi, kendi dairesinin dört bir yanına aşk dolu mesajlar bırakmalı; kendisiyle çıkmaya karar verdiğinde, kendi dairesine çekidüzen vermeli, mumlarla hoş bir masa hazırlamalı, en güzel kıyafetlerini giymeli, kendisiyle önemli bir buluşması olacağına dair arkadaşlarını bilgilendirmeli... İnsanın kendisiyle çıkması fikrinin amacı, gerçekte ne olduğuna ve ne istediğine dair derin bir bilgi elde etmektir; böylelikle daha derinlerde yatan Benliğime bir söz vererek, kendimi kabullenebilir ve kendimle uyum halinde olmayı başarabilirim, bu da bana derinlemesine tatminkar bir hayat sağlar... öyle mi acaba?

Bu fikre kahkahalarla gülüp, zamanın patalojik narsisizminin uç ifadesi olarak reddetmeden önce bu fikrin can alıcı noktasını tespit etmeliyiz: kişinin kendisiyle çıkması ve kendisiyle evlenmesi fikri, kişinin doğrudan kendisi olmadığını peşinen varsayar.* Ancak doğrudan kendim değilsem kendimle evlenebili-

* Metnin bu bölümünde yoğun olarak geçen "self" terimi için geçişli olarak "kendi", "kendilik" ve "benlik" karşılıklarını kullandık – çn.

rim ve ancak böylece kendi-bütünlüğüm büyük Öteki tarafından kaydedilir, simgesel bir seromoni yapılır ve "resmi"leştirilebilir. Fakat burada sorunlar patlak veriyor: az sonra evleneceğim kendimin gözünde simgesel düzen içine kaydedilmem benim öz-deneyimimle [*self-experience*] nasıl ilişkileniyor? Ya kendi içime bu şekilde dalmam sonucunda keşfedeceğim şey hiç de hoşuma gitmeyen bir şey olursa ? Ya göreceğim şey pis hasetten, sadistçe fanteziler ve iğrenç cinsel takıntılardan ibaretse? Ya kişiliğimin şu dillere destan "iç zenginliği", doğası gereği dışkı benzeri bir şeyse – *vulgari eloqentia*, ya gerçekten bok gibi bir şeysem? Kısacası, ya kelimesi kelimesine İncil'de dile getirildiği anlamda (yani, resmi Kendim'e tamamen yabancı olan nüfuz edilemez bir X uçurumu anlamında) kendi komşum olduğumu keşfedersem, ya tam da kendimden kaçmak için başkalarıyla bağ kurmaya çabalıyorsam? Denir ki; başkalarını sevmek için kendini sevmek zorundasın – hakikaten de öyle mi? Ya iki düzeyde tam tersi geçerliyse: Kendimden kaçmak için başkalarını severim ve kendimi ancak başkalarını sevebildiğim ölçüde sevebilirim. Kendiyle-evlenme kendimde huzur bulmuş olduğumu peşinen varsayar fakat ya kendimi

kendimle uzlaştıramazsam? Dahası, ya bunu ancak kendimle evlendikten sonra tam olarak fark edersem? O zaman resmi bir kendimden-boşanma davası açmalı mıyım? Katolikler arasında bu boşanmaya izin verilir mi? "Komşunu kendin gibi sev" nasihati konusunda Lacan iğneleyici biçimde "bu tarz bir meydan okumaya birinci ağızdan cevap vermenin imkânsızlığı" notunu düşer ve der ki: "Bu formülasyonun zayıflığını herkes apaçık gördüğü için kimse 'Komşunu kendin gibi seveceksin' gibi bir lafa 'Komşumu kendim gibi seviyorum' gibi bir lafla karşılık veremez."[1]

Şu meşhur "Kendin ol!" şiarıyla ilgili sorun da işte burada yatıyor. Kendin ol ama hangi kendin? Kendiyle-evlenmede evlendiğim Kendim ideal egom, "içimdeki en iyi şey," idealize edilmiş benlik imgem olduğu sürece, rahat bir kendiyle-özdeşleşme ve kendini-kabul etme hali farkına varılmadan radikal bir kendine-yabancılaşmaya döner ve "hakiki kendi"mi kandırıyorum korkusu hiç aklımdan çıkmaz. Ve tam da o aynı "hangi kendin?" sorusu Affirmative Consent Project tarafından internet üzerinden sadece 1,99 dolara güya "Rıza Bilinç Seti" –bir prezervatif, bir kalem, nefes açıcı nane ve her iki kişinin de cinsel ilişkiye hür

iradeleriyle rıza gösterdiğinin belirtildiği basit bir sözleşmenin yer aldığı, suni süet ya da bez versiyonları bulunan küçük bir çantadır bu– adıyla satılan şu son siyaseten doğrucu takıntıya musallat olacaktır. Fikir şu: Seks yapmaya hazır bir çift ya sözleşme ellerinde kendi fotoğraflarını çekiyor ya da tarih atıp sözleşmeyi imzalıyorlar.

Altta yatan düşünce ise şu: Cinsel ilişkinin şüphe ve baskıdan arındırılmış olması gerekiyorsa şayet, önce iki kişinin de bilinçli bir kararı olarak ilan edilmesi lazım – Lacancı terimlerle söylersek, bu ilişkinin büyük Öteki tarafından kaydedilmesi, simgesel düzen içine yazılması gerek. "Rıza Bilinç Seti" aslında ABD'nin dört bir yanında ot gibi biten bir tutumun uç bir ifadesidir yalnızca – söz gelimi, Kaliforniya'da devlet yardımı alan tüm üniversitelerin öğrencilerin cinsel ilişkiye girmeden önce olumlayan rıza almalarını şart koşan kurallar koymalarını gerektiren bir yasa (bu rıza "cinsel ilişkiye girmek için olumlayan, bilinçli ve gönüllü anlaşma" diye tanımlanıyor yasada, bu anlaşma da "cinsel ilişki süresince geçerlidir" ve çok sarhoşken yapılamaz) çıkartıldı, buna uymayanlar cinsel saldırı cezası alma riski taşıyacaklar.

"Olumlayan, bilinçli ve gönüllü anlaşma" – ama, kim tarafından? Burada ilk yapılması gereken şey, Ego, Süperego ve İd'den oluşan Freudcu üçlüyü harekete geçirmektir (basitleştirilmiş bir versiyonla ifade edecek olursak: bilinçli bir şekilde kendi kendimin farkında olmam, bana normlar dayatan ahlaki sorumluluk faaliyeti ve en derinlerde yatan yarı-reddedilen tutkular). Ya bu üçlü arasında bir anlaşmazlık olursa? Süperegonun baskısı altında Egom HAYIR der, fakat İd'im direnç gösterir ve reddedilen arzudan vazgeçmezse? Ya da tersi olursa (daha ilginç bir durumdur bu): İd'ime ait tutkuya teslim olarak cinsel davete EVET dememe rağmen, ilişkinin ortalarında bir yerde Süperegom karşı koyulamaz bir suçluluk hissini tetiklerse? Sonuçta, mevzuyu saçma bir noktaya taşıyacak olursak, sözleşmenin her iki tarafın Ego, Süperego ve İd'i tarafından imzalanması mı gerekecek, yani üçü birden EVET derse mi sözleşme geçerli olacak? Ayrıca ya erkek partner sözleşmeden gelen geri adım atma hakkını kullanır ve cinsel ilişki sırasında herhangi bir anda anlaşmayı iptal ederse? Buyrun bir de buradan bakın: Kadının rızası alındıktan sonra, müstakbel âşıklar kendilerini yatakta çıplak bulduklarında küçücük

bir bedensel ayrıntı (kaba bir geğirme gibi istenmeyen bir ses) erotik cazibeyi yok eder ve erkeğe geri adım attırırsa? Bu başlı başına kadına yönelik aşırı bir aşağılama olmaz mı?

Bu "cinsel saygı" savunusunu ayakta tutan ideoloji daha yakından bir bakışı hak ediyor. Temel formül şudur: "Evet, evettir!" – sadece bir "hayır" yokluğu değil, açık bir evet olmalıdır bu. "Hayır hayır" otomatik olarak "evet" anlamına gelmez: baştan çıkarılan bir kadın buna bilfiil direnç göstermiyorsa bile, bu durum yine de zorlamanın farklı biçimleri için açık kapı bırakıyordur. Ama sorun tam da burada patlak veriyor: Ya kadın tutkulu bir şekilde sevişmek istiyor ama bunu açık açık söylemekten çekiniyorsa? Her iki partneri kapsıyor bu söyleyeceğim; ya garip bir şekilde oynanan bir zorlama oyunu, erotik oyunun bir parçasıysa? Ve ne tür, tam olarak ne tür cinsel ilişkilere yönelik bir evet, kesin bir evet anlamına gelir? O halde, sözleşme formu daha ayrıntılı olursa başat rıza da belirtilmiş olur: vajinal sekse evet ama anal sekse hayır, oral sekse evet ama spermi yutmaya hayır, hafif şaplaklara evet ama sert darbelere hayır ve benzeri... Cinsel ilişki arzusunu öldürecek uzun bir bürokratik anlaşma da tahayyül

edilebilir kolaylıkla, ne var ki bu anlaşma başlı başına libidinal bir yatırım da olabilir. Diğer uçta bulunan ihtimalden hiç bahsetmeyelim bile: zorlama bir evet. David Lynch'in *Vahşi Duyguları*'ndaki en acı veren ve rahatsız edici sahnelerden birinde Willem Dafoe, Laura Dern'e ıssız bir motel odasında baskı uygular: Mahremiyet alanına girerek Dern'e dokunup onu sıkıştırıyordur ve bir yandan da tehdit edici bir üslupla defalarca "Hadi, becer beni de" der, yani tehditle cinsel ilişkiye rızası olduğunu gösteren bir söz koparmaya çalışır. Bu çirkin, nahoş sahne sürüp gider ve en sonunda harap düşmüş Laura Dern'in ağzından zar zor duyulabilen bir "Becer beni" lafı döküldüğünde, Dafoe birdenbire geri çekilir, dostça, hoş bir tebessüm takınarak neşeli bir şekilde karşılık verir: "Hayır, teşekkür ederim, bugün vaktim yok, gitmek zorundayım, başka sefer memnuniyetle..." Bu sahneyi rahatsız edici kılan şey, Dafoe'nun Dern'den zorla koparılan daveti en nihayetinde reddetmesinin yarattığı şokun onu iyiden iyiye yükseltmesidir: Dern'i beklenmedik bir şekilde reddetmesi nihai zaferidir onun ve bir bakıma Dern'i direkt tecavüzden daha fazla aşağılar. Dafoe asıl istediği şeyi elde etmiştir: ilişkinin kendisi değil, Dern'in

rızası, onun sembolik olarak aşağılanması.

Bu sorunlar hiç de ikincil konumda olmayıp, kişinin üst-dilin sağladığı bir nötr konuma çekilemediği ve hazır olduğunu (ya da olmadığını) söyleyemediği erotik etkileşimin özüyle alakalıdır: Bu tarz eylemlerin her biri etkileşimin bir parçası olup, ya durumu erotizmden yoksun hale getirir ya da başlı başına erotik hale gelir. Erotik etkileşimin yapısında, rızanın ya da niyetin doğrudan doğruya, resmen ifade edilmesine direnen bir şey var. Bir İngiliz işçi sınıfı draması olan *Brassed Off*'ta film kahramanı şirin bir kıza eve kadar eşlik eder, kız evin girişinde ona şöyle der: "Kahve için buyurmaz mısın?" Kahramanın "Yalnız bir sorun var, ben kahve içmem" cevabına kız yüzünde bir tebessümle anında cevap verir: "Sorun değil, zaten kahve kalmamıştı..." Kızın verdiği cevabın o muazzam erotik gücü, çifte olumsuzlama yoluyla, hiç seksten bahsetmeksizin mahcup edici derecede doğrudan bir cinsel davette bulunmasında yatar: Adamı önce kahve içmeye davet edip sonra kahve kalmadığını itiraf ettiğinde, davetini iptal etmez, sadece şunu açık hale getirir: İlk kahve daveti, seks davetine yönelik dolaylı bir laftı (ya da bahaneydi), kendi içinde bir anlam

taşımıyordu. Öyleyse adam burada ne yapmalı, yapması gereken şey "cinsel saygı" kuralına uymak mı? Kıza şöyle mi demeli: "Bekle bir dakika, durumu önce açıklığa kavuşturalım: kahven olmamasına rağmen beni evine kahve içmeye davet etmen senin seks yapmak istediğini gösteriyor, öyle mi?" Böyle bir "(sadece) evet, evettir" yaklaşımı, hem o ânı mahvedebilir, hem de kız tarafından (tamamen haklı bir şekilde) son derece saldırgan ve aşağılayıcı bir eylem olarak algılanabilir.

Burada birden çok versiyon tahayyül edebiliriz, birincisi doğrudan iletişimdir: "Evime gelip beni becermeni istiyorum." "Ben de seni becermek isterim, hadi öyleyse eve çıkıp seks yapalım!" İkincisi, dolambaçlı ifadenin dolambaçlı ifade olduğunun kişinin yüzüne söylenmesidir: "Evime gelip beni becermeni istiyorum, ama yüzüne söylemekten çekiniyorum. Dolayısıyla kibar olacağım ve benimle kahve içmeye gelip gelmeyeceğini soracağım." "Ben kahve içmem, ama seni becermek isterim, hadi öyleyse eve çıkıp seks yapalım!" Üçüncüsü, bir aptalın vereceği cevaptır: "Evime bir fincan kahve içmeye gelmek ister misin?" "Kahve içmem ben, üzgünüm." "Aptal, olay kahve değil

seks, kahve bahane." "Ha, anladım, olur, hadi öyleyse eve çıkıp seks yapalım!" Dördüncüsü, düzeyler arasında doğrudan sıçramaların yer aldığı bir versiyondur: "Evime bir fincan kahve içmeye gelmek ister misin?" "Olur, seni becermek isterim!" (Ya da: "Kusura bakma, şu anda seks yapamayacak kadar yorgunum.") Ve bir de tersine çevrilmiş versiyon vardır: "Evime gelmek ve beni becermek ister misin?" "Kusura bakma, şu anda kahve havamda değilim." (Kibarlığa bu geri dönüş yine uç bir saldırganlık ve aşağılamanın dışa vurumudur elbette.) Bunların yanı sıra, "sadece kahve" benzeri bir versiyon da tahayyül edebiliriz: "Bu gece yorgunum, bu yüzden seks için değil de bir fincan kahve için uğramak isterim." "Regl dönemindeyim, sekssiz kahve veremem – fakat elimde güzel bir DVD var, DVD'siz kahveye ne dersin?" Bu işin sonu şu kendi kendine düşünen versiyona kadar gider: "Evime gelmek ister misin?" "Seks yapmak mı istiyorum, film mi izlemek istiyorum emin değilim, sadece eve çıksak ve bir fincan kahve içsek?"

Doğrudan seks daveti neden bir işe yaramıyor? Çünkü gerçek sorun, kahvenin asla tam olarak kahve olmaması değil, seksin tam olarak seks olmamasıdır,

cinsel ilişki yoktur, işte bu sebeple cinsel eylemin fantazmatik bir tamamlayıcıya ihtiyacı vardır. Dolayısıyla "Hadi eve çıkıp seks yapalım!" gibi doğrudan davetin engellenmesi kibar bir sansür değildir; kahve ya da benzeri şeylerin sekse fantazmatik çerçeve kazandırmak için mutlaka zikredilmesi gerekir. Bir başka deyişle, *Brassed Off*'taki sahnede en baştan beri bastırılan şey seks değil (ki bu nedenle, seks, açık metinde kahve ile yer değiştirmelidir), seksin kendisinde eksik olan şeydir, yani seksin içkin imkânsızlık/başarısızlığıdır – seksin kahveyle yer değiştirmesi, birincil bastırmanın üstünü örten ikincil bir bastırmadır. Seksin kendisinde eksik olan şey seksin nedenidir ve bu nedeni ortaya çıkarmanın tek yolu, tam da "evet evettir" kuralına uymamaktır.

"Evet evettir" cinsel kuralı, günümüzde hâkim olan narsistik öznellik anlayışının kusursuz bir örneğidir. Özne, zayıf, bir dizi karmaşık kural tarafından korunması gereken, onu rahatsız edecek tüm olası etkenler konusunda önceden uyarılması gereken bir şey olarak tecrübe edilir. *ET* filmi yayımlanır yayımlanmaz İsveç, Norveç ve Danimarka'da yasaklandı: sempatiklikten uzak yetişkin tasvirleri çocuklarla aileleri arasındaki

ilişki için tehlikeli bulundu. (İnce bir ayrıntı bu suçlamayı doğrulamaktadır: filmin ilk 10 dakikasında, tıpkı çizgi filmlerde Tom ve Jerry'yi tehdit eden yetişkinler gibi, tüm yetişkinlerin bellerinden aşağısı görülmektedir sadece...) Bugünden bakıldığında, bu yasaklamayı, insanları bir şekilde incitecek deneyimlerden korumaya yönelik siyaseten doğrucu takıntının erken bir işareti olarak görebiliriz. Columbia Üniversitesi'nde Çokkültürlülük Danışma Kurulu'nun kanonik sanat eserlerine "tetikleme uyarısı"* konulması yönündeki son isteğinde de görüldüğü üzere, yalnızca gerçek yaşam deneyimleri değil kurmaca yazılar bile sansürlenebiliyor. Bu isteği tetikleyen şey cinsel tacize maruz kalmış bir öğrencinin şikâyeti olmuş; hocanın okumasını istediği Ovidius'un *Dönüşümler*'inde bir tecavüzün canlı tasvirinden "tetiklenmiş" bu öğrenci. Profesör öğrencinin şikâyetini reddettiği için, ÇDK hocalar için saldırıdan sağ kurtulanlarla, beyaz olmayan ya da düşük gelirli ailele fertleriyle nasıl ilişki kurulacağının öğretildiği "hassasiyet eğitimi sınıfları" bile tasarlamış. Jerry Coyne şu dediklerinde haklı:

* Trigger warning: olumsuz deneyimlerin "tetiklenebileceğine" dair uyarı – çn.

Bu tarz tetikleme uyarılarının –hem cinsel saldırılara, hem de şiddet, bağnazlık ve ırkçılığa yönelik uyarılar– izlediği yol, nihayetinde bütün edebiyat eserlerinin saldırganlık potansiyeli taşıyor diye damgalanmasına çıkacak. Bunun ucu İncil'e de dokunur, Dante'ye de dokunur, (ırkçılıkla *dolu*) Huckleberry Finn'e de dokunur, Azınlıkların, kadınların ve geylerin ikinci sınıf insan olmadığını fark etmemizden önce yazılmış tüm eski edebiyat eserlerine de dokunur. Şiddet ve nefrete gelince, onlar her yerde, çünkü edebiyatın ne kadar parçasıysalar hayatın da o kadar parçasıdırlar. *Suç ve Ceza*? Tetikleme uyarısı: Yaşlı bir kadına uygulanan kaba şiddet. Muhteşem Gatsby? Tetikleme uyarısı: Kadınlara yönelik şiddet (hatırlayın, Tom Buchanan, Bayan Wilson'ın burnunu kırıyordu). *Inferno*? Tetikleme uyarısı: görsel şiddet, oğlancılık ve işkence. *Dublinliler*? Tetikleme uyarısı: Pedofili. /.../ Sonunda herkes her şey hakkında saldırı ya da tetikleme iddiasında bulunabilir: liberaller muhafazakâr siyasetçiler karşısında; barış yanlıları şiddet karşısında; kadınlar cinsiyetçilik karşısında; azınlıklar bağnazlık karşısında; Yahudiler Yahudi düşmanlığı karşısında; Müslümanlar, içinde İsrail'in geçtiği

her söz karşısında; yaratılış teorisine inananlar evrim karşısında; dindarlar ateizm karşısında...

Liste sonsuza dek uzar gider – sigara kullanımını Hollywood klasiklerinden dijital olarak silmeye yönelik öneriyi hatırlayın... Acı duyan yalnızca düşük gelirli insanlar değil – alt sınıflarla yaşanacak yakın karşılaşmalar tarafından "tetiklenmekten" kaçınmak için kendilerine koza ören zengin insanlara ne demeli? Zenginin stratejisi, kendisini koza örülerek oluşturulmuş Güvenli Mekânlara izole etmek değil mi? Bu arada din konusu da özellikle ilgi çekicidir. Batı Avrupa'da Müslüman temsilciler kutsal şeylere sövme ve din(ler)e saygısızlık konusunda kanuni yasaklar getirilmesi yönünde bir kampanya sürdürüyor – iyi güzel de, bu yasağı dini metinlerin kendilerine de uygulamamız, İncil'i ve Kuran'ı yasaklamamız ya da siyaseten doğrucu bir üslupla yeni baştan yazmamız gerekmez mi? (Ateizme duyulan saygısızlığın da yasaklanması gerektiğinden hiç bahsetmiyorum bile.) Ve nihai kaçınılmaz paradoks: sayısız insan, evrensel bir hal alan bu tarz tetikleme uyarılarını baskıcı bir topyekûn denetim rejimi olarak algılayıp bu uyarılardan incinmeyecek mi?

Burada reddetmemiz gereken şey, ÇDK'nın benimsediği öncüldür: "Öğrencilerin sınıfta kendilerini güvende hissetmeleri gerek...". Yo hayır, güvende hissetmeleri değil, bütün bu aşağılamalar ve adaletsizliklere nasıl açıkça göğüs germeleri gerektiğini ve bunlarla nasıl mücadele etmeleri gerektiğini öğrenmeleri gerek. ÇDK'nın benimsediği hayat vizyonu tepeden tırnağa yanlış. Jerry Coyne'dan devam edelim: "Öğrencilerin Hayat'ın Tetikleyici bir şey olduğunu öğrenmelerinin vakti geldi. Kişinin dört yıl için kendisine Büyük Güvenli Mekânlar örmesi onu kesinlikle geriletir." Kişiye, Büyük Güvenli Mekânlar örgüsünün dışına çıkması, dışarıdaki güvenli olmayan tehlikelerle dolu hayata adım atması, o hayata karışması öğretilmeli. Kişiye güvenli bir dünyada yaşamadığımız öğretilmeli – çevresel faktörlerden ve yeni savaş olasılıklarından tutun da yükselen toplumsal şiddete kadar birçok tehdit ve yıkıma sahne olan bir dünyada yaşıyoruz.

"Sahnede Hiroşima ile yüzleşemezseniz, nihayetinde kendinizi Hiroşima'da bulursunuz." Edward Bond'un bu açıklaması, cinsel şiddet ve diğer hunharlıkların açık ve net tasvirlerine karşı çıkanlara, bu tasvirleri güya analiz edip reddettikleri aynı şiddeti

sürdüren şeyler olarak görenlere karşı sunulan en iyi argümandır. Örneğin, Ramallah'taki Benjamin konferansında, benim müdahaleme yönelik (oldukça) eleştirel bir tonda kaleme alınmış bir eleştiri yazısında dendiğine göre, ben "İslam dünyasının dışında olagelen ritüelleştirilmiş cinsel şiddetin ayrıntılı dökümünü veriyor"muşum, şöyle devam ediyor yazı: "bu sebeple 'namus cinayetleri'ni bunlara eşdeğer hunharlıklarla beraber ele alma arzusu vardı. Her seferinde tasvirleri için retorik icabı özür diliyor ('bundan bahsetmek cidden zor ama anlatmak zorundayım') ve her seferinde daha müstehcen, kanlı ve görsel ayrıntılar sunuyordu. Bu –yani, cinsel şiddetle ilgili kaygılarını dikkatli kitleyi nahoş cinsel pratiklerin kaba saba görsellerinin yarattığı şiddete maruz bırakarak paylaşması–, yaptığı müdahalenin anlamsızlığını (ve ikircikliliğini) anlamak için kafiydi."[2]

Bu, hem reddettiğim hem de son derece tehlikeli bulduğum siyaseten doğrucu argümantasyon çizgisinin prototipidir. Cinsel şiddeti gerçekten kavrayabilmek için kişinin o şiddetten ötürü şok geçirmesi, hatta travmatize olması gerekir – kendimizi steril teknik tasvirlerle sınırlandırırsak eğer, işkenceden "gelişkin

bir sorgulama tekniği" olarak ya da tecavüzden "gelişkin bir baştan çıkarma tekniği" olarak bahsedenlerle tam da aynı şeyi yapmış oluruz. Bizi bir şeye karşı aşılayan şey bizzat o şeyin hissedilmesidir. Böyle bir tutumun sonuçlarını daha önce gördük zaten: 2016'nın Eylül ayının ilk günlerinde Facebook, napalm bombalarından dehşet içinde kaçan 9 yaşındaki Vietnamlı kızı gösteren o ikonik "napalm kızı" fotoğrafını sansürlediğinde, bu sansürü ikiyüzlü bir şekilde çocukların (çocuk pornosu olarak bile sayılabilecek) çıplak gösterilmesine karşı bir savunma olarak meşrulaştırdı ve işin bariz siyasal boyutunu görmezden geldi – dehşete kapılmış bir kızın fotoğrafından sanki birileri gerçekten tahrik olabilirmiş gibi. Bu görselin "tetiklediği" şey şüphesiz cinsel tahrik değildir, sivil halka karşı yürütülen savaşın korkunçluğuna dair farkındalıktır. (Büyük çaplı tepkiler Facebook'u fotoğrafı hemen yeniden yüklemeye zorladı.) Benzer bir bağlamda, Nikki Johnson-Huston "beyaz liberallerin, çeşitlilik, siyaseten doğruculuk ve öfkelenmemiz gereken konulara dair gündemi" nasıl da "gasp etmiş olduğunu" ikna edici bir şekilde anlatıyor:

> Benim Liberalizmle derdim, insanların herhangi bir sorunu çözmek için bir şeyler yapmalarını istemekten çok liberalizm onların dilini ve düşüncelerini yönetmekle meşgul olmasıdır. Beyaz liberal üniversite öğrencileri, bir şeyler yapmak, daha da önemlisi bir şeylerden vazgeçmek zorunda kalmadan, 'güvenli mekanlar,' 'tetikleyici sözcükler', 'mikro saldırganlık' ve 'beyazlara imtiyaz'dan bahsedip duruyor. Birilerine ırkçı, homofobik, kadın düşmanı, yobaz deme yoluna gitmeden; onları kampüste aforoz etmeye, onların canlarına okumaya ve itibarlarına gölge düşürmeye çalışmadan dünyayı farklı gören bu insanlarla sohbet bile edemiyorlar. Yoksullara yardım etmeye Afrika'ya gittikleri için siyahların acılarını hissettiklerini söylüyorlar, fakat kendilerinin de yaşamakta olduğu Şehir'deki siyahi mahallelere gitmek istemiyorlar. Bu aynı öğrenciler çeşitliliğin sevincini yaşarlar ama aynı şekilde yalnızca pozitif ayrımcılık sayesinde kampüste olduklarını ya da tüm siyahların yoksulluk içinde büyüdüklerini varsayarlar.[3]

Siyaseten doğruculukla ilgili siyasi sorun işte burada yatıyor: Robespierre'i tekrar ederek söyleyecek olursak, siyaseten doğruculuk gerçek hayattaki adaletsizlikleri

kabul eder ama bunları "devrimsiz bir devrim"le düzeltmek ister (bu, kafesinsiz kahveyi, şekersiz çikolatayı, alkolsüz birayı, sert çarpışmaların olmadığı bir çokkültürlülüğü vs. sunan günümüz tüketim çılgınlığıyla tam bir paralellik gösterir): gerçek bir değişimin yaşanmadığı, kan dökülmeyen, kimsenin gerçekten canının yanmadığı, iyi niyetli liberallerin etraflarını koza gibi ören güvenli köşelerinde kaldıkları bir toplumsal değişim vizyonu.

Siyaseten doğrucu söylemin bir diğer sonucu ise yaygınlaşan ironi yasağıdır: Siyaseten doğrucu olmadığı kabul edilen bir laf söylendiğinde, ironi olsun diye söylenmişti o laf diyerek kendini kurtarma ihtimali gittikçe daha azalıyor artık. Burada bir kere daha karşıtlar çakışmaktadır: 2016 yılının Eylül ayı başlarında, medyada şöyle bir haber yer aldı: "Kuzey Kore insanların gündelik konuşmalarında Kim Jong-un ya da onun totaliter rejimi hakkında müstehzi yorumlarda bulunmasını yasakladı. Otoriter hükümete yönelik dolaylı eleştirilere bile yasak getirildi /.../ Ülke sakinleri, görevlilerce ülke genelinde düzenlenen bir dizi kitlesel mitingle devlete yönelik eleştiriler karşısında uyarıldı. /.../ Yetkililerce insanlara 'Hepsi Amerika'nın

suçu' gibi alaycı ifadelerin rejime yönelik kabul edilemez eleştirilere dönüşeceği anlatıldı."[4] Böyle bir strateji dönüp dolaşıp başarısızlıkla sonuçlanır, başka bir şansı yok, basit bir sebeple: bu koşullar altında resmi jargonun kendisi gittikçe artan bir şekilde kendisine dair ironik bir yorum işlevi görecektir.

2. Heteroseksizme Karşı Birleşmek

Bu satırların hakikatini, 31 Temmuz 2016 Pazar günü, öğleden sonra Vancouver'da bir otel odasında oturmuş ana akım medyada söylenene göre "aşkın gücünün ışık saçtığı" Vancouver Onur Yürüyüşü'nü canlı olarak seyrederken tam mânâsıyla hissettim: Herkes oradaydı, yüzbinlerce insan, ya beklenildiği üzere ailesiyle birlikte bütün ilgiyi üzerinde toplayan Kanada başbakanı Justin Trudeau'nun başı çektiği yürüyüşün içinde ya da yürüyüşü seyreden ve ayakta alkışlayan kalabalığın arasındaydı. (Böyle bir aşkın, sıradan gündelik yaşamın ritmine kapılmış giderken bizi bütünüyle raydan çıkartan bir tekil varlığa duyulan dışlayıcı bağlılıkla, şiddetli bir tutkuya dayalı hakiki aşkla hiç alakası yoktur elbette. Yürüyüş sırasında ışık saçan "aşk," Freud'un anlam veremediği, her şeyi kapsayan o aptal "okyanus gibi duygu"ydu. İdeolojinin somutlaşmış halidir bu duygu, bütün mücadele ve antagonizmayı yok eder.) Bu büyük ve her şeyi kapsayan "çeşitlilik içinde

birlik" gösterisine şüphesiz bir düşman gerekiyordu – "heteroseksizm" televizyon yorumcuları tarafından iki de bir anımsatılıp duruyordu, yorumcular elbette heteroseksüelliğin bizzat kendisini kastetmiyordu; diğer cinsel yönelimleri tali değerde bir sapmaya indirgeyen evrensel bir norm olarak heteroseksüelliğe bir ayrıcalık kazandırılmasıydı söz konusu olan. (Heteroseksizme yönelik bu eleştirel görüş normatif değilmiş, her yönelime açıkmış gibi yapsa da, heteroseksüel-olmayan yönelimlere en azından ideolojik açıdan ele geçirilmeye daha az eğilimli, hegemonik ideoloji açısından daha "yıkıcı" bir şey olarak alttan alta bir ayrıcalık tanır şüphesiz.) Mao'nun sözünü değiştirerek söylersek, yüzlerce çiçek açıyordu: Yürüyen gruplar, yalnızca kuir ve LGBT organizasyonlarını değil, ayrıca kütüphane ve kitapçılardan, restoranlara, tiyatrolara, hukukçulara, çevreci gruplara, sanayi ve tarım şirketlerine ve "gey ve translara hep açık" bir gece kulübüne kadar her şeyi kapsıyordu. Organizatörlerin meselelerini anlattıkları metinde şöyle denmiş:

> Yürüyüş dâhilinde, üç saatlik yol boyunca aralıksız bir dizi gösteriye imza atacak yaklaşık 150 grup

> –dansçılar, yürüyüş grupları ve daha birçok grup– var. Hazır olun; 2 metre yüksekliğinde başlıklar, pembe itfaiye arabaları, sayamayacağınız kadar çok gökkuşağı bayrağının yanı sıra umut ve değişim mesajları taşıyan pankartlardan oluşan bu görsel şölene şaşıracak, hayran kalacak, bu şölenden ilham alacaksınız. Yürüyüşün en unutulmaz taraflarından biri özenle hazırlanmış ve fazlasıyla sarsıcı kostümler olacak, bu kostümler sayesinde tüylü fularlar ve gogo çizmeleri gözümüze daha bir evcil görünecek.

Genç erkekler penis hatlarını gösteren dar taytlarıyla dans ediyor, sadece tutkuyla sarılıp öpüşmek için danslarına ara veriyorlardı, kilolu oğlanlar ve kızlar şişko göbeklerinden sarkan kısımları arsızca gözler önüne seriyordu (dolayısıyla cinsiyetçi güzellik normlarını alt üst ediyorlardı)... Geylerin karanlık yeraltı mekanlarında yaşadığı, en iyi ihtimalle kibarca hoş görülüp göz ardı edildiği yıllar önceki durumdan bir hayli uzaktık (bununla birlikte şu da bir kenara not edilmeli: bu marjinalleşme ve kamusal alandan çıkarılma kendi artı-keyfini –yani, yarı yasak karanlık mekânlarda yaşamanın, baskın kuralları çiğnemenin

heyecanını– doğuruyordu... Geyler arasında şöyle bir çelişkili arzu buluruz hep: hem kamusal alanda tamamen kabul görmek hem de kural ihlalinin verdiği heyecanın keyfini çıkarmak isterler). Bu tarz keyifli bir kamusal teşhirin bir gerekçesi var, çünkü heteroseksizm gündelik yaşantımızda hâlâ kendisini hissettiriyor: kuirler, yönelimlerini gururla sergilemek suretiyle, yalnızca kendi suskunlarının üstesinden gelmezler, ayrıca seyredenler olarak bizlerin süregiden önyargılarımızın farkına varmamızı da sağlarlar, onların gösterisini seyrederken duyduğumuz rahatsızlık da bu önyargıların kanıtıdır.

Bu yürüyüşteki ironi, onlarca yıl evvelki durumun neredeyse simetrik olarak tersine çevrilmesinde yatıyor. Artık "tölare edilen" şey heteroseksüelliktir, elbette heteroseksüel çoğunluktan beklenen, kendi yönelimlerini aşırı bir gururla göstermeleri değildir zira böylesi bir teşhir ânında heteroseksist damgası yerdi – heteroseksüellik (açık bir şekilde olmasa da alttan alta) bir sınırlılık olarak, eski yerleşik modeller çerçevesinde oportünistçe tatmin edilen ve yeni özgürleştirici olasılıklar keşfetme riskinden kaçınan bir cinsel yönelim olarak, toplumsal tahakkümün yapısı

tarafından dayatılan libidinal düzene kayıtsız bir itaat olarak algılanır. "LGBT+" böylece bütün alana kendi özgül rengini vermişti. LGBT+, nüfusun muhtemelen %10'unu bile oluşturmamasına rağmen, bütün alanın rengini belirlemiş, bütün kitle onların pankartı altında birleşmişti. "Hepimiz kuiriz", her ne kadar bazılarımız diğerlerinden daha fazla kuir olsak da. Bu tarz bir birlik tanımı, en katışıksız haliyle ideolojidir ve hemen iki soru sormamız gerekir: Bu birliğin altında yatan öznellik biçimi hangisidir ve (Mao'nun sözünü yinelersek) yüzlerce çiçeğin açtığı bu bukette de facto dışarıda bırakılanlar (adı geçmeyenler, göz ardı edilenler), ya da yürüyüşe katılmasına doğrudan karşı çıkılanlar kimlerdir ya da nelerdir? Birçok etnik grup, bir polis topluluğunu içerdiği için Vancouver onur yürüyüşünü protesto eden Vancouver Black Lives Matter grubuyla dayanışmayı tercih ederek yürüyüşe katılmayı reddetmiştir; birçok "yerli" insan BLM üyesidir ve dolayısıyla yürüyüşe de facto katılmamıştır.[1] Müslüman kuir grubu Salaam ve kuir güney Asya grubu Trikone de bu seneki onur yürüyüşüne katılmamıştır; Salaam "ırkçı tepkiler yüzünden, kendi toplu yürüyüşümüzü yapmak zorundayız biz. /.../ Onur Yürüyüşü bizimle

konuşmuyor. Şehir bizimle konuşmuyor" açıklamasını yapmıştır.[2] Bu katılmayışlar tam da toplumsal antagonizamaların kendini hissettirdiği yerlere işaret ediyor, kaldı ki bu kervana, kaygıyla ve toplumsal belirsizliklerle geçen hayatları, "yarı çıplak dans edip birbirleriyle öpüşen vücutlarını boyamış mutlu genç erkekler" imgesinden oldukça uzak olan trans-gender bireyleri de dâhil etmeliyiz.

İşte tüm bu sebeplerden ötürü Vancouver Onur Yürüyüşü bende buruk bir tat bıraktı – bana gençliğimde Komünist Yugoslavya'da seyrettiğim benzer yürüyüşleri hatırlattı; farklı kolektiflerin kendi "çeşitlilik içinde birliğini" egemen ideolojinin (öz-yönetime dayalı bağımsız Sosyalist Yugoslavya çatısı altında tüm ulusların kardeşliği ve birliği) ortak şemsiyesi altında kutlayarak boy gösterdiği yürüyüşler. Hatta televizyon yorumcularının gizli bıkkınlığı ve bürokratik jargonu, o jargonun siyaseten doğrucu öngörülebilirliği (yorumcular yürüyüşün ideolojik şemsiyesini karmaşık "LGBTQIA+" formülünün bir versiyonu ile ifade etmek konusunda tedbirli davranıyordu), Komünist yorumcuların her türlü ironinin yasak olduğu benzer jargonunu hatırlattı bana.

Altta yatan öznellik biçimine gelince, gelenek-sonrasının "değişken öznesi"nin cinselleştirilmiş versiyonuyla karşı karşıya olduğumuz açıkça ortada: günümüzdeki hegemonik öznellik biçimi, öznenin (ahlaki) özgürlüğünü garanti eden paternal Ödipal Yasaya itaat eden otonom özne değildir artık; kendini sürekli olarak yeniden keşfedip, yeniden kuran, farklı kimliklerden oluşan kombinasyonları keyifle deneyimleyen akışkan öznedir. Öznelliğin bu yeni biçiminin paradigmatik kuramcısı Judith Butler'dır; her ne kadar Butler bu öznelliğin "yıkıcı" karakterinde ısrar etse de, değişmez kimlikleri reddeden ve daimi bir oyuncul söylemsel yeniden keşif saplantısı içinde olan bu tür bir öznelliğin tüketimci ve metalaşmış çağdaş topluma tamı tamına uyduğunu göstermek zor olmasa gerek. İşte bu sebeple ataerkilliğe ve Ödipal düzene yönelik saplantılı saldırılar kulağa çok yanlış ve umutsuz geliyor: bu saldırıları yapanlar, hegemonikleşmiş yeni bir şeye tepki gösteren halihazırda tamamen geri çekilmiş bir düşmana saldırıyorlar. Uzun lafın kısası, bu yeni akışkan öznellik tahayyülündeki sorun ütopyacı olması değildir, zaten baskın olmasıdır – kendisini yıkıcı ve mevcut düzene karşı gelen bir şey olarak

sunan hegemonik ideolojinin bir diğer örneği olmasıdır. (Tüm bu söylenenlerden çıkarılması gereken sonuç, geç kapitalizmin narsistik Değişken Benlik'inin kendi kendini yıkan o çıkmazından kurtulmanın tek yolu olarak, babaya ait simgesel otoriteye yapılacak bir dönüşü savunmak elbette değildir; yeni bir özne kavrayışı icat etmektir, gerçekte çok da yeni olmayan bir özne bu, zira bu özne zaten Kartezyen cogito ve Kant'ın "aşkın beninden" beri felsefi modernite içinde karşımızda duruyor. Bir de, klinik post-Ödipal "Değişken özne" kategorisine de şüpheyle bakılmalı – bu kategori Oedipus'un ötesine mi geçiyor yoksa sırtını Ödipal mantığa yaslamaya devam mı ediyor?)

Bu sebeple transgender kimliği Lacancı anlamda bir sintom olarak kavrama fikri çok da kullanışlı değil – ya çok genel ya da çok dar. Bir yandan sintom, (geç dönem) Lacan için hazzın en temel "formülü"dür ve her insana asgari tutarlılık sağlar. Diğer taraftan, Lacan Joyce'un yapıtını, -edebi metinlerini-, bir sintom, ona psikozdan kaçma imkânı veren bir sentetik oluşum olarak okur, başka bir deyişle bu sentetik oluşum, eksik olan Babanın-Adı yerine hizmet etmiştir – fakat transgender bireylerin bir sintom yaratarak psikozu

geçiştiren potansiyel psikotikler olduğunu düşünmüyorum ben... Transgender öznelerin ahlaki üstünlükleri tam olarak şurada yatmaktadır: onlar öznellik çıkmazını diğer daha "normalleşmiş" öznelerden daha da radikal bir tarzda üstlenerek, "gayri-kişiselleşme"yi reddedip özne olarak kalırlar. Cinsiyet değiştiren öznеler keyif alanlarını özneler-arasılıktan çıkarma ve keyif arayışım nesnelerle doğrudan ilişkilerde ortaya koyma yolunu asla izlemezler; onların kaygısı tamamen toplumsal alandaki konumlarıyla ilgiliymiş gibi görünüyor. Buna karşılık, günümüzün tüketime dayalı kapitalizmi bu özneler-arasılıktan çıkarmanın dik alasını yapmaktadır: Kişilerle seks yapmak yerine gitgide daha fazla Lacan'ın lathouse* dediği, teknolojik olarak yaratılmış kısmi nesnelerle, kapsamı cep telefonlarından uzaktan kumandalı oyuncaklara, klimalardan yapay kalplere kadar uzanan, "gerçek"e yapılan bilimsel müdahaleden önce "var olmayan şeyler"le daha çok seks yapıyoruz. Lacan'ın cinselleştirme formüllerinde, öznenin kısmi nesneyle bu doğrudan bağlantısının eril tarafta kalmasına şaşırmamalı – her ne kadar fallik

* Lacan bu terimi Yunanca *leet* (unutmak) ve *aletheia* (hakikat) kelimelerinden türetmiştir - çn.

göstereni devre dışı bıraksa da bu bağlantı cinsel farklılığın dışında değildir.

3. Bir Sözde Mücadele Örneği

Köktencilik ile serbestiyet arasındaki mücadele, bazı Fransız belediye yetkilileri plajlarda "tesettür mayoları"nı (bedeni baştan aşağı örten kadın mayoları) yasakladığında yeni bir doruğa (ya da daha ziyade alçak bir noktaya) ulaştı; bu yasak için, semptomatik olarak, üç sebepten bahsedildi: (1) tesettür mayoları plajdaki su için hijyenik bir tehdittir; (2) güvenlik riski taşıyorlar çünkü silah saklama imkanı veriyorlar; (3) Fransız seküler kültürüyle bağdaşmıyorlar. Bu "tehdit"e bir tepki olarak Fransız Başbakanı Manuel Valls tesettür mayosunun karşıtı olarak Fransız Cumhuriyeti'nin sembolü ve aklın ve özgürlüğün bir idolü olan Marienne'in çıplak göğüslerine methiyeler düzdü: "Marienne'in göğüsleri çıplaktı, çünkü o insanları besliyor! Peçeli değil o, çünkü özgür. İşte cumhuriyet bu!" Kısacası, peçe takan Müslüman kadınlar özgür değildir, peçe Fransa karşıtıdır, oysa çıplak göğüsler Fransa'nın sembolüdür:

"Fransa Başbakanı çıplak göğüslerin Fransa'yı başörtüsünden daha iyi temsil ettiğini belirtiyor."[1] Bu argümantasyon çizgisinin zar zor örtülmüş müstehcenliğinin çok geçmeden farkına varıldı: Çıplak göğüslü Marienne'in çekiciliği (Delacroix'nın meşhur "Halka Yol Gösteren Özgürlük" resmini hatırlayın) onun insanları beslediği anlayışına mı dayanıyor gerçekten? Beklendiği üzere ABD, çıplak göğüslerin özgürleştirici olduğu iddia edilen potansiyeline dair bu şölene, geniş katılımlı daha organize bir yoldan katıldı – San Francisco'dan New York'a tüm büyük şehirlerdeki feminist gruplar, yüzlerce kadının, kadınların tam eşitliği talebinde bulunmak için, yani, cinsel ayrımın başka bir biçimini de (erkekler üstsüz dolaşabiliyorken kadınlar dolaşamıyordu) reddettiklerini göstermek amacıyla çıplak göğüsleriyle yollarda yürüdüğü "Üstsüz Dolaşma Günü protestoları" organize etti:

Üstsüz Dolaşma Günü, Kadınların Eşitliği Günü olan 26 Ağustos'a en yakın Pazar gününe rastlıyor hep. Sahiden de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği temelinde kadınların oy verme hakkı elde ettiği gündü 26 Ağustos 1920. 1971'de, ABD Kongresi 26 Ağustos'u "Kadınların Eşitliği Günü" olarak ulusal düzeyde kabul edilmiş bir

gün ilan etti. Amerika Birleşik Devletleri başkanı bu günü kutlamaya her sene davet edilir. Üstsüz Dolaşma Günü protestolarının (ya da şehrinizin yasal durumuna bağlı olarak yapılan kutlamaların) Kadınların Eşitliği Günü'ne yakın bir günde yapılması çok mantıklı çünkü kadınlar için üstsüz dolaşma hakkı da, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanıyor, tıpkı bir zamanlar oy verme hakkının olduğu gibi. "28 Ağustos Pazar günü dünyanın dört bir yanındaki insanları, kadınların üstsüz yürüme hakkını savunmaya davet ediyoruz. Kendi bölgenizde bir etkinlik organize etmek istiyorsanız lütfen bizimle iletişime geçin, 2016 'Meme Harita'mızda size de yer verelim."[2]

Bu yürüyüşler "toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların herkesin önünde göğüslerini gösterme hakkını" teşvik ediyor. Adeta ikincisi birincinin doğal bir içerimidir, ayrıca söylemeye gerek dahi yok, kadın protestocuların çoğu yaşlı ve şişman olsaydı ve onların sarkık çıplak göğüslerinin teşhiri yerleşik güzellik normlarını karşılamasaydı eğer, bu, protestoya başka bir vurgu katmış olurdu yalnızca; yani, kadınları nesneleştiren heteroseksüel güzellik normlarının reddini ifade ederdi. Fakat bu üstsüz yürüme hareketini özgül

bir ideolojik gruplaşmanın parçası olarak analiz etmeli, özgürleştirici bir jest olarak evrenselleştirilmemeliyiz. Birkaç yıl önce, Mladen Dolar'la birlikte bazı ABD kampüslerinde konuşmalar yapıyorduk; sunumlarımızın ardından gittiğimiz akşam yemeğinde bir hadise yaşandı (en azından ikimiz yaşadık). Gayrı resmi olarak etkinliğe başkanlık eden profesör orada bulunan herkesin (yaklaşık bir düzine kadar) mesleki konumu, çalışma alanları ve cinsel yönelimi dâhil olmak üzere, kısaca kendisini tanıtmasını önerdi. Amerikalı meslektaşlarımız çok normal ve aşikâr bir şeymiş gibi söyleneni yaptı, ben ve Dolar ise hiç uğraşmayıp son soruyu geçiştirdik. Kişinin kendisini tanıttığı bu sunuma başka bir madde eklemeyi teklif edesim geldi benim: yılda ne kadar kazanıyoruz ve ne kadar servete sahibiz (eminim ki ABD'li dostlarım bu soruyu cinsel yönelim sorusundan çok daha kaba saba bulurdu...) Bu olay üzerine yaptığı harikulade yorumda Dolar, başka bir deneyimi hatırlatıyor:

> Birkaç yıl önce Amerikalı arkadaşlarım yazın Slovenya'yı ziyarete geldiğinde onları Adriyatik sahilinde bir plaja götürdüm. Halka açık ve oldukça

kalabalık bir plajdı, arkadaşlarım dünyanın bu ucunda sıklıkla yapılan bir şey olarak kadınların büyük bir bölümünün sutyenlerini çıkarıp ortalıkta çıplak göğüsleriyle dolaştıklarını ve kimsenin bu durum karşısında bir şey yapmadığını görünce ziyadesiyle hayrete düştüler. Ve Amerika'da halka açık bir plajda böyle bir şeyin asla olmayacağını söylediler (Amerika'da halka açık bir plaja gitmedim hiç, dolayısıyla onların sözüne inanıyorum), solcu liberal inançlarına rağmen bayağı kızarıp bozardılar, bile bile yapılan halka açık bir teşhir ve cinsel provakasyonun bir uç noktası olarak –Avrupa'ya özgü bir ihtiyat ve zarafet eksikliği olarak– gördükleri şey karşısında rahatsız olmuşlardı. Serbestiyet çağının orta yerinde karikatürümsü bir Püritenizm hayaleti çağırmak gibi bir şeydi bu. Bu durum, komşu meselesine,; bizden sevmemiz beklenen fakat öte yandan çok yakınımıza geldiğinde mahcubiyet ve küçük düşme duygusu yaratan, özel alanımızı ihlal eden, hoşgörü çizgisini çiğneyen, adeta kendini özelini davetsizce herkese açıp bu yüzden düzgün bir mesafede tutulamayan şu yanı başımızdaki tuhaf yaratığa dair birtakım derin düşüncelere yol açmıştı.[3]

(Bu arada, son on yılda plajlardaki üstsüz kadın sayısı hatırı sayılır ölçüde azaldı – artık tek tük rastlanıyor üstsüz kadınlara. Ancak, bu değişimi tutucu bir gerilemenin işareti olarak okumak yanlış olacaktır.) Söz konusu iki özellik (kişinin cinsel eğilimini söylemesi ve kişinin giyinik olması), ABD Püritenizminin görüldüğü kadarıyla hâlâ cıvıl cıvıl olan evreninde hiç de öyle karşıt ya da çelişik olmadan birbirini tamamlamaktadır. Yani demek istiyorum ki, böyle paradokslara açıklama getirmenin yolu, ölçüsüzlüğün ve şaşırtıcı derecede açıklığın nasıl ölçülülük ve kapalılığın aracı olarak işlev gördüğünü akılda tutmaktan geçiyor.

Öyleyse bir diğer sahte mücadelenin orta yerindeyiz: tesettür mayosu mu, çıplak göğüsler mi; *bu* tercih kesinlikle siyasetin dışına çıkarılmalı, kişisel tercihlerin o kendine has alanına bırakılmalıdır. Yani cinsel özgürlüklere yönelik mücadelenin özgürleştirici potansiyeline rağmen, kişisel olan bir şeye yanlış bir şekilde siyasi dendiğinde –yani, kişinin mahrem tercihinin doğrudan teşhir edilmesi en yüksek siyasi edim halini aldığında– şüpheci olmak gerek. Sahici siyaset, kişinin arzularının ve fantezilerinin mahremiyeti içinde onun ne olduğunu alenen ortaya koymasıyla asla

ilgilenmez. Bir diğer deyişle, üstsüz yürüme hareketi ilerici siyasetin Kardashianlar şovu gibi bir şeydir. Kardashianlar şöhret kavramını öz-göndergeselliğine kavuşturdu: aslında meşhur olmak için meşhur olan tamamen sıradan insanlardır onlar. Televizyon şovları (Küba'ya ziyaretlerinde olduğu gibi) potansiyel olarak ateşli siyasi konulara dokunduğunda bile, yaptıkları yorumlar, yoldan geçen çocuğa el sallayarak "Merhaba Küba!" diye bağırmaya ya da Küba'da insanların bağlantıyı kesip huzur dolu bir hayatın keyfini çıkardığına ama ABD'de insanların durmaksızın bir şeyler başarmaya çalıştığına dair basmakalıp laflara indirgenecektir. Üstsüz yürüme gösterileri de aynı şeyi yapıyor: bireyler evrensel bir önem taşımayan kendi tikel kimliklerini teşhir ediyorlar sadece.

4. Cinsel Fark: Hiyerarşi mi, Antagonizma mı?

Batı medyasında Müslüman ülkelerdeki baskıcı dindar atmosfer hakkında çok şey yazılıp çiziliyor ve bu "İslamofobi"ye karşı alışılagelmiş Solcu reaksiyon şuna işaret ediyor: olan biteni ölçülü bir şekilde ele almak için Müslüman ülkeleri günümüz ABD'sinin ateist olduğunu alenen dile getirenlerin *de facto* afaroz edildiği, dinsel tutuculuğuyla ünlü güney bölgesinin (hiç de daha az baskıcı olmayan) atmosferi ile mukayese etmeliyiz.[1] Dahası, günümüzde İslam'ın şeytanileştirilmesi üzerine düşünürken şunu unutmamalıyız: İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD'de bulunan Japon azınlık içindeki çok sayıdaki Budist nedeniyle –günümüzde Batı'da hoşgörülü ruhanilik modeli olarak göklere çıkarılan– Budizm de "siyaseten şüpheli" bir inanç olarak günümüzde İslam'ın oynadığı role benzer bir rol oynuyordu.[2]

Yine de, Müslüman ülkelerdeki baskıcı dindar atmosfer yüzleşilmesi gereken bir olgudur – fakat nasıl?

Filistin sosyal medyasında devam eden, Batı'da ise göz ardı edilen bir mücadele söz konusu. Merkezinde iki figür yer alıyor bu mücadelenin: Muhammed Assaf ve Tamer Nafar. Assaf sadece Filistinliler arasında değil bütün Arap dünyasında hatta Avrupa'nın bazı bölgelerinde popüler olan Gazzeli bir pop şarkıcısıdır, Gazze'de Hamas ve onu Filistin'in kültür elçisi ilan eden Filistinli otoriteler tarafından desteklenmektedir; güzel sesiyle orkestraya uyarlanmış duygusal pop şarkılar, aşk şarkıları ve vatansever şarkılar söyler. Filistin'in özgürlüğüne verdiği desteği bir kenarda tutarsak, politik ayrımların üstünde siyasi bakımdan birleştirici bir figürdür kendisi. 2016 Mart'ında Assaf bir röportaj verdi, "gelenek"in devam ettirilmesinin bir uzantısı olarak kız kardeşine halk içinde şarkı söylemesine izin vermediğini söylüyordu. Filistinli bir rap şarkıcısı ve Udi Aloni'nin filmi *48 Kavşağı*'nın ortak senaryo yazarı ve başrol oyuncusu olan Tamer Nafar, şu dokunaklı mektupla Assaf'a cevap verdi:

> Eğer başka bir pop sanatçısı 'geleneklerimize göre kadınların şarkı söylemesine izin verilmez, kişisel düzeyde bu geleneklere ben de değer veriyorum,

> bu yüzden kız kardeşimin şarkı söylemesine izin verememʼ deseydi, onu protesto ve rencide ederdim, fakat bu sözleri söyleyen kişi bizim Gazzeli Külkediʼmiz Assaf olduğu için yine öfke duyuyorum ama asıl mesele şu: bizzat rencide oluyorum.

Muhammed Assafʼı desteklemek için Gazze caddelerinde, Batı Şeriaʼda, Diasporaʼda, Mülteci Kampları'nda ve 1948 sınırları içinde ilk defa bir araya gelen Filistinliler gibi, biz de Assafʼtan o Yemenli, Gazzeli, Faslı, Ürdünlü ve Lodlu kızları –Arab Idol şovunda şarkı söylemeyi, dans etmeyi, senaryo yazıp oyuncu olarak o senaryoyu hayata geçirmeyi hayal eden o kızları cesaretlendirmek için aynı caddelerde bize katılmasını rica ediyoruz. Biz Filistinliler İsrailʼin ırk ayrımcılığıyla ve kendi içimizdeki cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele etmek zorundayız. Benim hayalim kadınlarla erkeklerin bütün tecrit duvarlarına karşı el ele, beraber yürümesidir. Ayrı ayrı yürüyüp bir yandan da birleşmeyi istemek hiç akıllıca değil!

Geleneklerden mi bahsediyorsunuz? Kişisel deneyimimden konuşacak olursam, Lod gettolarında öfkeli bir çocuktum ben. Annem bana bir Feyruz şarkısı

söylemedikçe sakinleşemezdim. Benim değer verdiğim gelenek işte bu! Dolayısıyla, Arap kız kardeşlerim, söyleyebileceğiniz kadar yüksek sesle şarkı söyleyin, sınırları alaşağı edin ki sakinleşebilelim. Ya herkese özgürlük ya da hiç kimseye!

Aloni'nin filmi gündelik yaşamları iki cephede – hem İsrail devletinin zulmüne karşı, hem de kendi topluluklarında köktendinci baskılara karşı– mücadeleyle geçen genç "İsrailli Filistinliler"in (1948'teki savaştan sonra İsrail toprakları içinde kalan Filistinliler) zor durumlarını ele alıyor. Nafar şarkılarında Filistinli kızların maruz kaldığı "namus cinayetleri" geleneğini alaya alıyor ve bu şarkılar yüzünden Batılı mağduriyetçi Solcular tarafından da saldırılara maruz kalıyor. Yakın zamanda ABD'ye yaptığı bir gezi sırasında başına tuhaf bir olay geldi. New York'ta Columbia Üniversitesi kampüsünde namus cinayetlerini protesto ettiği şarkısını söylediği için anti-Siyonist öğrencilerin saldırısına uğradı, öğrencilerin eleştirilerinin temelinde Nafar'ın bu yolla Filistinlilerin barbar ve ilkel olarak görüldüğü Siyonist bakış teşvik etmesi yatıyordu (şunu da ilave ediyorlardı; hakikaten de namus cinayetleri varsa bunlardan İsrail sorumluydu çünkü

İsrail işgali Filistinlileri ilkel koşullarda tutup onların modernleşmesinin önüne geçiyordu). Nafar'ın verdiği vakur cevap ise şöyleydi: "Beni eleştirdiğinizde, radikal profesörlerinizi etkilemek için benim kendi toplumumu İngilizce eleştiriyorsunuz. Bense şarkılarımı kendi bölgemdeki kadınları korumak için Arapça söylüyorum."

Nafar'ın anlatmak istediği, Filistinlilerin Batılı liberallerin kibirli yardımına ihtiyaçları olmadığı, Batılı Solcuların "saygı" duydukları Filistin hayat tarzının bir parçası olan namus cinayetleri hakkında sessiz kalmaya ise hiç ihtiyaçları olmadığıydı. Bu iki veçhe -Batı değerlerinin evrensel insan hakları diye dayatılması ve farklı kültürlere bu kültürlerin parçası olabilecek vahşet dikkate alınmadan gösterilen saygı- aynı ideolojik mistifikasyonun iki yüzüdür. Evrensel insan haklarının evrenselliğinin nasıl çarpıtıldığı, bu hakların gizliden gizliye Batı'ya özgü kültürel değerlere ve normlara nasıl öncelik verdiğiyle ilgili çok şey yazılıp çizildi. Fakat bu kavrayışa, yaşam biçimlerinin çeşitliliğine ilişkin çokkültürcü anti-sömürgeci savunmanın da yanlış olduğunu ilave etmeliyiz: Bu savunma, her bir yaşam biçimine dair antagonizmaların üzerini örter

ve barbarca eylemleri, cinsiyetçiliği ve ırkçılığı yabancı Batılı değerlerle yargılama hakkımız olmayan özgün bir kültürün dışavurumları olarak meşrulaştırır.

Assaf ile Nafar arasındaki tartışma, o eski 1968 sloganı "Cinsel Olan Politiktir"e yeni bir boyut kazandıran, cinsel farka yönelik büyük bir mücadelenin parçasıdır. Bu mücadelenin yıkıcı etkileri dünyanın dört bir yanında görülebilir. 2016'nın başlarında medyanın dikkatini çeken, Ontario'nın ıssız kuzey bölgelerinin yerli topluluğu Attawapiskat'ın akıbeti, Kanada yerlilerinin asgari istikrara sahip bir yaşam modeli oluşturamamış kırık dökük bir ulus olarak kaldığını örnek teşkil etmektedir:

> Sonbahardan bu yana nüfusu sadece 2000 olan Attawapiskat'ta 100'den fazla intihar teşebbüsü oldu. İntihar girişiminde bulunan en genç kişi 11, en yaşlı kişi ise 71 yaşındaydı. 11 kişi Cumartesi akşamı canına kıymaya yeltenince, çaresiz kalan liderler olağanüstü hâl ilan etti. Pazartesi günü yetkililer topluluğa kriz danışmanları gönderme çabası içine girdi, aralarında 9 yaşında bir çocuğun da yer aldığı 20 kişi, intihar anlaşması yaptıklarına kulak misafiri olunduktan sonra hastaneye kaldırıldı. 'Yardım çığlıkları atıyoruz' diyordu Attawapiskat

kabilesi şefi Bruce Shisheesh. 'Hemen hemen her gece bir intihar teşebbüsü oluyor.'

Bu durumun sebeplerini araştırırken aşikâr olanın (küf içinde aşırı kalabalık evler, madde bağımlılığı ve alkoliklik, vb.) ötesine bakılmalı; sistematik sebepler arasında başat sebep, nesiller arasındaki devamlılığı sekteye uğratan yatılı okul sisteminin yarattığı yıkıcı darbedir: "Onlarca yıl boyunca 150,000'den fazla yerli çocuk Kanada toplumuna zorla asimile edilme teşebbüsü çerçevesinde arabalarla okula taşındı durdu. Suistimalin kol gezdiği okullar son hakikat komisyonunda belgelerle ifade edildiğine göre 'çocuğun içindeki Yerliyi' öldürmeyi amaçlıyordu. Binlerce çocuk öldü bu okullarda – okullarda beslenme kurallarının olmaması birçok yetersiz beslenen ve bünyesi zayıf çocuğu çiçek hastalığı, kızamık ve tüberküloz gibi hastalıklara maruz bıraktı, yüzlercesi apar topar kurum binasının yanındaki isimsiz mezarlara gömüldü. Hükümet ve okullar ölen çocukların üçte birinin isimlerini kayıt altına bile almadı."[3]

Yatılı okullarda çocuklara yönelik yaygın bir cinsel istismarın olduğu da eklenmeli buna. Dünyanın her

yanında milyonlarca insan için benzer bir cehennem, sosyologların modernleşme, geleneksel aile bağlarının çözülmesi süreci dediği şeyin asıl yüzüdür: bu insanlar bu sürecin, gelenek-sonrası bireyselliğe "dahil edemedikleri" yıkıcı yönleriyle karşılaşırlar sadece. Jacqueline Rose kısa süre önce bu meseleye değindiğinde çok temel bir noktaya işaret etmişti: Anaakım medyamızda kadınlara karşı şiddetten yaygın bir şekilde söz edilmesi, acaba gerçek hayatta bu şiddetin arttığının bir göstergesi mi yoksa önceleri normal bir halin parçası olarak düşündüğümüz şeyi gelişen feminist farkındalıktan ötürü artık şiddet olarak nitelendiren daha yüksek etik standartlara başvurduğumuz için mi bu şiddet daha görünür hale geldi? Rose bu artan görünürlüğün ciddi biçimde belirsiz olduğuna işaret etmişti: Bu görünürlüğün dikkatleri çektiği nokta feminist farkındalığın genel kültüre nüfuz etmiş olmasıdır fakat aynı görünürlük, kadınlara karşı şiddetin etkisini hoşgörülebilir kılarak ve standartlaştırarak nötrleştirir de – bu şiddeti her yerde görüyoruz, protesto ediyoruz ve bir yandan hayat akıp gidiyor... Boko Haram tarzı bir yol bu çıkmaza bir çözüm getirmiyor çünkü geleneksel komünal hayata gerçek bir dönüşe yol açmıyor; yıkı-

ma, hatta (öz)yıkıma dayalı daha "totaliter" bir grup özdeşlemesiyle karşılık veriyor sadece.

Boko Haram normatif cinsel farklılık mantığını en uç noktasına götürmüştü sadece. (Yeri gelmişken söyleyelim: Lacan'a göre gerçek tehdit cinsel farklılığı istikrarsızlaştıran, hatta bazen göz ardı eden çok yönlü sapkınlık değil, barındırdığı antagonistik ilişkisizlik boyutu içinde farklılığın ta kendisidir. Muhafazakâr siyasi hareketler içinde istikrarlı normalleşmiş cinsel farklılığa yapılan temel gönderme, Lacan'ın "cinsel ilişki yoktur" formülünün siyasi geçerliliğine tanıklık ediyor.) İki cinsiyetin ikisine de oynamaları için belirgin bir rol biçen cinsel farklılık kavramı, bu yüzden cinsel ilişkiyi garanti eden, "normal" seksin koordinatlarını veren bir simgesel normu dayatmaktadır. Cinsel farklılığın bu tarz (kötüye) kullanımına dair kusursuz bir örnek Süheyl Öğüt'ün "Butch Lezbiyenler ve HDPKK"[4] adlı yazısında bulunabilir:

> Psikanalize göre her ilişki cinsel ilişkidir. Bu, her ilişkinin -gündelik mânâda bir- cinsellik koktuğuna delalet etmez. Bilakis faillerin -siyasi, içtimai, iktisadi fark etmez- her ilişkide mutlaka cinsel vazi-

yetlerden –erkek/kadın– birini işgal ettiği mânâsına gelir. Nitekim ilişki tipi, konvansiyonel olmayan ya da cemiyet çoğunluğu açısından radikal bir ilişki bile olsa, durum değişmez. Tam da bu yüzden "kuir" ilişkilerde de, tıpkı heteroseksüel matristeki bütün ilişki varyantlarında olduğu gibi, her zaman için bir erkek (efendi, baskın) bir kadın (köle, teslimiyetçi) vaziyeti deruhte edilir. Aksi takdirde ilişki muhal olur.

Mesela lezbiyenler: Temel olarak iki çeşit lezbiyen vaziyeti vardır: butch (erkeksi) ve femme (kadınsı). Butch lezbiyenlere dışarıdan baktığınızda, onları maço bir erkekten ayırmanın hemen hemen imkânsız olduğunu görürsünüz. Oturmaları, kalkmaları, yürümeleri, el-kol hareketleri, mimikleri, konuşmaları, kıyafetleri ve hatta dövmeleri bile maçodur. Çok delikanlıdırlar. Ortalama bir erkekten çok daha agresif, çok daha "kodu mu oturtur" bir görünüme sahiptirler. Demem o ki, bir butch kavgada karşınıza çıksa, muhtemelen arkanıza bile bakmadan kaçarsınız... Bu maço "görüntü" partnerleriyle kurdukları ilişkide de cârîdir; onlara karşı çok buyurgandırlar; onlardan mutlak bir teslimiyet talep ederler. Yani ilişkinin görüntüsüne baktığınız zaman partnerini köleleştirmenin verdiği fallik keyifle keyiflenen bir erkek görürsünüz.

Fakat hakikatte ise durum tam tersidir. Butch, kesinlikle fallik ya da erkeksi bir vaziyet falan işgal etmemektedir. Simgesel kastrasyonuna şahadet eden, o her gün tekrar ve tekrar taktığı maço-erkeksi maskesinin hizmet ettiği keyif de fallik keyif değildir. Daha ziyade, maço erkekliği tarif eden büyük Öteki'nin keyfidir. Çünkü butch lezbiyen, partnerine "tam" bir erkek gibi sahip olmak için, kendisini "hakiki" bir erkek olmaktan men eden "tabiî" organ eksikliğinin yerine "sunî" araçlar ikame etmeye mecbur kalarak, bedensel hazzından dahi feragat eder. Kendi hazzından feragat ederek yalnızca öteki'nin hazzı için hizmet etmeyle tebarüz eden işbu (acı dolu) haz, bizzat kadın keyfine tevafuk etmektedir. Dolayısıyla butchlar, bütün o maço görüntülerinin hilafına, söz dinleyen "cici kız"lardan başka bir şey değildir. Ancak şuurdışı olarak bildikleri bu durum onları çok rahatsız etmez; yeter ki öteki'nin gözünde maço görünsünler, yeter ki ciciliklerini maskeleyen maço görüntülerini kurtarsınlar.

Bakmayın siz HDP+PKK'nın dildo hükmündeki "haricî" silahlarıyla yakıp yıkan, devlete ve halkın çoğunluğuna meydan okuyup racon kesen butch görüntüsüne... Bu maskenin altında çok cici bir femme var. Büyük Öteki'nin (sekülarizm, İsrail, Kemalizm) keyfine hizmet için hayatından bile feragat eden

> zavallı bir köle var. Peki, arkasında bıraktığı cici femmeden kendisini temyiz etmesine tavassut eden butch maskesinin husule getirdiği simgesel kastrasyondaki, ve bu kastrasyonla maskelediği teslimiyetçi femme vaziyetinden sudur eden acıya neden bu kadar ahmakça tahammül ediyor, diye mi sordunuz? Cevap butch lezbiyeninkiyle aynı: büyük öteki tarafından âsî (solcu) ve bıçkın (seküler) bir efendi olarak tavsif ve takdis edilmek! İşte o kadar.[5]

Popüler bir Türkçe gazetede çıkan bu kısa yorum, bu kuramsal ve siyasi kâbus, Lacancı psikanalizin arsızca kötüye kullanılmasının bir örneği: Yazıda geleneksel anlamda cinsel farklılık (efendi ve köle, etkin ve edilgen), "erkeklik ve kadınlık için" belli rollerin tanımlandığı bir çerçeve olarak ele alınmış, sonra bu geleneksel kullanım "siyasi, toplumsal ya da iktisadi" tüm insan ilişkilerine bir model olacak şekilde genellenmiş: buna göre, bir cinsel ilişkide, lezbiyenlerin durumunda olduğu gibi standart bir ilişki olmadığında bile baskın bir maskulen konum ve itaatkâr bir feminen konum olmak zorunda (butch ve feminen). Bu çerçevenin herhangi bir ilişkinin formel *a priorisi*, bir imkânlılık koşulu olarak işlev gördüğü farz ediliyor – "aksi

taktirde ilişki imkansızdır"... Fakat Lacan'ın üzerinde durduğu nokta tam da budur, daha açık ifade edecek olursak cinsel ilişki imkânsız bir ilişkidir, *il n'y a pas rapport sexuel.* Tüm diğer insanlar arası (doğrudan cinsel olmayan) ilişkiler kusursuz bir şekilde cinselleştirilebilir çünkü "cinsel ilişki yoktur": Cinsellik diğer alanları etkiler, bunun sebebi cinselliğin o kendisini fazlasıyla hissettiren gücü değildir, zayıflığıdır. Lacan'a göre "cinsel ilişki yoktur" demek, (başka birçok şeyle birlikte) tam da şu demektir: Hiçbir simgesel karşıtlık (misal etkin-edilgen, efendi/köle) cinsel farklılığı yeterli ölçüde belirleyemez.

İşler sonra daha da kötüleşiyor: Lezbiyen ilişki "doğal-gerçek" cinsel organ (penis) ile yapay harici penis arasındaki karşıtlık çerçevesinde açıklanıyor: Butch lezbiyenler gerçek penisten yoksundur, dolayısıyla erkeksilikleriyle bir büyük Öteki (onların Ego İdeali) figürünü etkileyebilmek için yapay penise bel bağlamak zorundadır. Ayrıca Öğüt'ün metninin siyasi boyutuna da dikkat etmek gerek: Kürt muhalefetini terörist olarak suçlayan Türk hükümetinin resmi politikasını desteklemek için yazılmış olan bu metin, Suriye'deki Kürt mücadelesinin en büyük uğraklarından birini,

IŞİD'e karşı oldukça etkin bir mücadele sergileyen kadın savaşçıları karalamaya yöneliktir (ayrıca PKK'nin cezaevindeki lideri Öcalan'ın son zamanlarda feminizme yaptığı dönüş de not edilmeli). Buradaki fikir, kadın savaşçıların butch lezbiyenler gibi olduğudur: Siyonist-seküler (yani, Türk karşıtı) büyük Öteki figürünü etkilemek için yapay penislerini (eril silahlar) sergileyerek erkeklik taslıyorlar... Burada küçük bir sorun var. Lacan'a göre (erkekliği tanımlayan) fallus penis değildir, bir gösterendir, tam olarak dış tamamlayıcı anlamına gelen (Lacan'ın meşhur "bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır" formülünü değiştirerek söylersek) "yapay penis gibi yapılanmış" kastrasyon gösterenidir. Dolayısıyla Öğüt tarafından lezbiyen bir sapkınlık olarak tasvir edilen durum Lacan'a göre normal bir durumdur: Bir erkeğin erkekliğini tanımlayan şey onun penise sahip olması değildir, otoritesinin dayandığı bir dış fallik gösterenle ilişki kurma şeklidir, ve erkek bu ilişkiyi, kendisine otoritesini bahşedecek bir büyük Öteki figürü tarafından fark edilmek için kurar.

5. Transgenderin Çıkmazları

"Bilinçdışında Kelimenin Varlığı ya da Freud'a Göre Akıl" adlı yazısında Lacan Saussure'ün yanlışını düzelterek, gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkiyi gösterenin farklılık arz eden karakterine vurgu yaparak ortaya koyar: bir BAY BAYAN çiftinin resmini sunar Lacan, her iki terimin altına da tek bir çizgi çekerek AYNI tuvalet kapısı resmini koyar – anlatmaya çalıştığı şey şudur; cinsel fark bir doğa meselesi (biyoloji, anlam) değildir, bir gösteren meselesidir: gösterilen aynıdır. Lacan'ın yorumu şöyle:

> Burada, deneyde yer alan gösterenin kapsamını fazla genişletmeden (yani, tamamlayıcı anlamları ister istemez birbirini pekiştiren iki terimi yan yana koymak suretiyle nominal olanı basitçe ikiye katlayarak) görüyoruz ki beklenmedik bir anlamın tetiklenmesiyle şaşılası bir durum meydana geliyor: Evden uzak olduğunda doğal ihtiyaçlarını

> gidermesi için Batılı erkeğe sunulan özel tuvalet bölmesinin, iki kapının resmi, ilkel toplulukların büyük çoğunluğunda olduğu gibi onun kamusal hayatını da üriner yasalara tabi kılan buyruğu temsil etmektedir..[1]

İki cinsiyetin her ikisine de belirgin bir rol biçen cinsel fark anlayışı böylece üriner ayrımın alanına kadar genişleyen bir simgesel norm dayatır. İşin ironik kısmı şu ki birbirinden ayrılmış tuvalet kapıları günümüzde büyük bir legal ve ideolojik mücadelenin merkezindedir, özellikle de ABD'de. 29 Mart 2016'da, başını Facebook CEO'su Mark Zuckerberg ile Apple CEO'su Tim Cook'un çektiği, ağırlıklı olarak Silikon Vadisi menşeli olan 80 kişilik bir yöneticiler grubu, *Tuesday* dergisinde Kuzey Carolina Valisi Pat McCroy'a cinsiyet değiştiren insanların karşı cinse ait halka açık tesisleri kullanmalarına yasak getiren bir yasayı kınayan bir mektup gönderdi. "Ayrımcılık yapan bu mevzuatı yasa haline getirmeniz karşısında hayal kırıklığına uğradık," deniyor mektupta. "İş dünyası, bu tip yasaların çalışanlarımız ve işyerlerimiz için kötü olduğunu her seviyeden yasa koyucuya ısrarla iletmiştir." (Yasada

şöyle deniyor: tuvalet ve banyo gibi halka açık tesisler biyolojik cinsiyete göre kullanılmalı, toplumsal cinsiyet kimliğine göre değil. Buna göre, transgender bir birey, tesisleri tercih ettiği cinsiyete göre kullanmak için cinsiyetini doğum belgesi üzerinde de yasal olarak değiştirmek zorunda kalacaktır.) Yani büyük sermayenin durduğu yer belli: Tim Cook, Çin'de Apple ürünlerinin montajını kölelik koşulları altında yapan yüzbinlerce Foxconn çalışanını kolayca unutabilir; ne de olsa sosyal haklardan mahrum olanlarla muazzam bir dayanışma jesti sergilemiş ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılmasını talep etmiştir... Genelde yaşandığı gibi, burada da büyük işletmeler iftiharla Siyaseten Doğrucu kuramın yanında duruyor. O halde nedir bu "transgenderizm"? Bir birey kendi biyolojik cinsiyeti (ve buna tekabül eden, toplum tarafından doğum anında ona tahsis edilen toplumsal cinsiyetiyle –yani, kadın ya da erkek–) ve öznel kimliği arasında bir uyumsuzluk yaşadığında ortaya çıkıyor transgenderizm. Bu doğası gereği transgendirizm "kadın gibi hisseden, yaşayan erkekler" veya bunun tersiyle ilgili değildir sadece, erkeksi ve kadınsılıktan oluşan ikili karşıtlığın dışında yer alan ilave "gender-kuir"

konumları içeren karmaşık bir yapıyla alakalıdır; çift cinsiyetlilik, üç cinsiyetlilik, tüm-cinsiyetlilik, akışkan cinsiyetlilikten tutun da cinsiyetsizliğe kadar gider bu. Transgenderizmi destekleyen toplumsal ilişkilere dair nihai tahayyül ise postgenderizmdir: toplumsal cinsiyetin biyoteknoloji ve üreme teknolojilerinde kaydedilen son gelişmeler sayesinde gönüllü olarak ortadan kaldırılmasını savunan toplumsal, siyasi ve kültürel bir harekettir bu. Bu hareketin savunucularının önerisi sadece bilimsel olanaklılıkla ilgili değildir, etik olarak da temellendirilmiştir: Postgenderizmin temel önermesi, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal, duygusal ve bilişsel sonuçlarının eksiksiz bir özgürleşmeye engel olduğu yönündedir. Seks yoluyla üremenin ortadan kaldırıldığı (ya da mesela kadının çocuğuna "babalık da yapabildiği" başka versiyonların da mümkün olacağı) bir toplum, daha önce görülmemiş yeni özgürlük olanaklarının, yeni toplumsal ve duygusal deneyim ihtimallerinin kapısını aralayacaktır. Böylece bütün müteakip toplumsal hiyerarşi ve sömürüleri destekleyen temel ayrım ortadan kalkacaktır.

Postgenderizmin, transgenderizmin bir hakikati olduğu iddia edilebilir: Cinsel kimliklerin evrensel

akışkanlığı, cinselliğin kendisinin iptal edilmesi yoluyla ister istemez zirve noktasına ulaşır. Marx'ın 1848 Fransız Devrimi'nde muhafazakâr cumhuriyetçi Düzen Partisi'nin "isimsiz Cumhuriyet krallığı"nda nasıl olup da kralcılığın iki kolunun (*Orléaniste* ve *Légitimiste*) bir koalisyonu olarak görev yaptığını anlattığı o parlak analizini anımsayın: Kralcı olmanın tek yolu cumhuriyetçi olmaktır – aynı şekilde genel anlamda cinselleştirilmenin tek yolu da aseksüel olmaktan geçer. Bu muğlaklık 20. yüzyıl boyunca cinsellik ve özgürlük birlikteliğini karakterize etmiştir: Cinselliği özgürleştirme teşebbüsleri daha radikal bir hal aldıkça, bu teşebbüsler kendi kendisini aşmaya daha yakın bir hal almış ve *cinsellikten özgürleşmeye* yönelik teşebbüslere dönüşmüştür:

> Eğer 20. yüzyılın radikal derecede yeni bir toplumsal ilişki ve Yeni İnsan yaratmaya yönelik devrimci programının bir parçası da cinselliğin özgürleştirilmesiyse, bu istek temel bir muğlaklık taşımaktadır: Özgürleştirilmesi, ahlaki önyargılardan ve meşru yasaklardan kurtarılması gereken şey cinsellik midir (böylelikle dürtülerin daha

> açık ve akıcı bir ifade taşımasına izin verilecektir), yoksa insanlığın cinsellikten özgürleştirilmesi, cinselliğin getirdiği muğlak bağımlılıklar ve gaddarca kısıtlamalardan azat edilmesi mi gerekiyor? Devrim libidinal enerjinin çiçek açmasını mı sağlayacak yoksa çaba gerektiren yeni bir dünya inşa etme görevi karşısında libidinal enerjiyi dikkat dağıtan tehlikeli bir şey olarak görüp, bastırılmasını mı talep edecek? Kısacası, cinsellik özgürleşmenin amacı mıdır yoksa özgürlük yolunda bir engel midir? (Schuster 2013, 42)

Bu iki uç arasındaki salınımı, Ekim Devrimi'nin ilk on yılında açıkça görebilirsiniz: bu on yılda, cinselliğin özgürleştirilmesine yönelik feminist çağrılar çok geçmeden, son burjuva tuzağı olarak cinselliğin kendisini geride bırakacak bir Yeni İnsan'a yönelik gnostik-kozmolojik çağrılarla tamamlanmıştı... Burada not edilmesi gereken ilk şey şudur: Transgenderizm günümüzün hâkim ideolojisinde görülen, özel bir "aidiyet"i reddetme ve kimliğin "akışkanlığ"ını övme eğilimiyle kol kola gitmektedir. Frederic Lordon gibi düşünürler yakın zamanda, "aidiyetten özgürleşme"yi savunan ve köklere yönelik her araştırmayı ve özel bir etnik ya

da kültürel kimliğe bağlanışı neredeyse proto Faşist bir duruş olarak kapı dışarı etmeye *in extremis* sizce bir tür aidiyet (mesela yeni bir vatandaşlık) arayan mültecilerin ve yasa dışı göçmenlerin kâbusu andıran gerçekliğini mukayese ediyor. Yerden göğe kadar haklı Lordon: Köklerine tutunan yerli halkı hakir gören "kozmopolit" entelektüel seçkinlerin aslında köksüz seçkinlerden oluşan kendi oldukça özel camialarına ait olduklarını, kozmopolit köksüzlüklerinin derin ve güçlü bir aidiyetin işareti olduğunu görmek zor olmasa gerek. İşte bu sebeple, dünyanın dört bir yanına uçan seçkin "nomadlar"la çaresizce ait olacakları güvenli bir yer arayan mültecileri aynı kefeye koymak tam bir müstehcenliktir; diyet yapan üst sınıf Batılı bir kadınla açlıktan ölmek üzere olan mülteci bir kadını aynı kefeye koymak gibidir bu.

Üstelik burada şu eski paradoksla da karşılaşıyoruz: kişi daha marjinal olup dışlandıkça, etnik kimliği ve kendine münhasır yaşam biçimini ifade etmesine o kadar izin verilir. Siyaseten Doğrucu alan işte bu şekilde yapılanmıştır: Batı dünyasından uzak insanlara, bu insanlar özcü ırkçı kimlik taraftarları (yerli Amerikalılar, siyahlar...) olarak ilan edilmeksizin

kendi etnik kimliklerini tüm yanlarıyla ifade etmelerine izin verilir; şu meşhum heteroseksüel beyaz erkeğe ne kadar yaklaşılırsa bu ifade o kadar sorunlu bir hal alır: Asyalılar hâlâ makbul, İtalyanlar ve İrlandalılar belki, Almanlar ve İskandinavlarda ise durum zaten sorunlu... Fakat (diğerlerini baskı altına almanın bir modeli olarak) Beyaz Erkeğin öz kimliğini ifade etmesine getirilen böylesi bir yasak, her ne kadar bu yasak kendisini beyaz erkeğin suçluluk duygusunun kabulü olarak sunsa da, yine de ona merkezi bir konum verir: Beyaz erkeğin öz kimliğini ifade etmesine getirilen bu yasağın ta kendisi onu evrensel-nötr alana dönüştürür, bu alandan da başkalarına yapılan zulmün gerçekliğine ulaşılır. Söz konusu dengesizlik ters yönde de ağır basar: yoksullaşmış Avrupa ülkeleri gelişmiş Batı Avrupa ülkelerinden çokkültürlü açıklığın bütün yükünü sırtlamalarını beklerler, oysa kendilerinin vatanperverliğe güçleri yetebilmektedir.

Benzer bir gerilimi transgenderizmde de teşhis etmek zor değil: ihlalci görünen ve tüm yasaklara karşı gelen transgender özneler, aynı zamanda aşırı hassas da davranırlar; kendilerini dayatılan zorunlu tercihten ("Erkek mi olduğuma yoksa kadın mı olduğuma

neden karar vermeliyim?") ötürü baskılanmış hisseder ve kendilerini tam anlamıyla kabul ettirecekleri bir yere ihtiyaç duyarlar. Göğüslerini gere gere "trans-" yani tüm sınıflandırmaların ötesinde olduklarında ısrar ediyorlarsa, özel bir yere yönelik bu tarz bir acil talepte neden bulunuyorlar? Kendilerini cinsiyete göre ayrılmış tuvaletlerin önünde bulduklarında neden kahramanca bir kayıtsızlıkla hareket etmiyorlar – "Ben transgender bir bireyim, biraz ondan biraz bundan, kadın gibi giyinmiş bir erkeğim vesaire, dolayısıyla hangi kapıyı istiyorsam onu seçebilirim" demiyorlar? Dahası "normal" heteroseksüeller benzer bir sorun yaşamıyor mu, öngörülmüş cinsel kimlikler içinde kendilerini kabul ettirmek zor gelmiyor mu onlara da sık sık? Şu da denebilir: Erkek (ya da kadın) sabit bir kimlik değildir, daha ziyade bir kimlikten kaçmanın belli bir yoludur... Ve ayrımcılık-karşıtı yeni taleplerin ortaya çıkacağını da kolayca tahmin edebiliriz: Neden birden çok insan arasında evlilik olmasın? Evliliğin iki kişilik bir modelle sınırlandırılmasını meşru kılan ne? Hayvanlarla evlilik neden olmasın – ne de olsa hayvan duygulanımlarının inceliğinden bayağıdır haberdarız; hayvanlarla evliliği kapsamdan çıkarmak

"türcülüğün" açık bir örneği, haksız bir şekilde insan türüne ayrıcalık tanınması durumu değil mi?

Bu sınıflandırma çıkmazı, formülü genişletme ihtiyacında açıkça görülmektedir:: temel formül olan LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender), LGBTSİA (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender, Sorgulayan, İnterseks, Aseksüel), hatta LGBTKSİAMP (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender, Kuir, Sorgulayan, İnterseks, Aseksüel, Müttefikler, Panseksüel) halini alır.[2] Sorunu çözmek için genellikle basitçe bir + eklenir; bu, LGBT topluluğuyla bağlantılı tüm diğer toplulukları işin içine dâhil etme vazifesi görür, LGBT+ örneğinde olduğu gibi. Fakat bu şöyle bir soruyu gündeme getiriyor: +, "ve diğerleri" gibi, eksik olan konumların yerini alan bir göstergeden mi ibaret; yoksa kişi doğrudan + olabilir mi? Tam anlamıyla diyalektik cevap şudur: Evet, söz konusu dizide, açık seçik bir şekilde o diziye ait olmayan ve +'ya şekil veren bir istisnai unsur daima vardır. Bu unsur, "müttefikler" (LGBT olmayan "dürüst" bireyler), bütün bir cinsellik alanını reddeden "aseksüeller" ya da belli bir konumu benimseyemeyip etrafta dolanıp duran "sorgulayanlar" olabilir. (Burada bilhassa şüphe uyandıran Müttefikler

kategorisidir: Transgender bireylere sempati duyan heteroseksüeller neden özel bir cinsel kimlik kategorisi olarak sayılmak zorunda olsun ki? Duydukları sempati, onların cinsellikle hiçbir alakası olmayan ahlaklarına ait bir olgu değil mi? Transgenderizmin gizli normatifliği burada açık bir şekilde görülebilir: "Müttefikler" "dürüst düşmanlar" olmaktadır, Nazizm tarihçilerinin keşfetmeyi sevdikleri o "dürüst Nazi"yle, yani Nazizmin suçlu doğasını kabul eden bir Nazi'yle neredeyse aynı anlamda "dürüst bir düşman"dır onlar).

Sonuç olarak bu çıkmazın tek bir çözümü var; başka bir alanda, elden çıkarılan çöpler alanında, çöp bidonları alanında bulunacak bir çözüm bu. İnsanların çöplerini attıkları çöp bidonları günümüzde gittikçe daha da ayırt edilir bir hale geldi: kâğıtlar, camlar, metal kutular, karton paketler, plastikler vb. için özel bidonlar var. Burada durum bazen karmaşıklaşıyor: Bir kese kâğıdını ya da ince plastik şeritli bir defteri elden çıkarmak zorundayım diyelim, hangi kategoriye girer bu çöp, kağıt kategorisine mi, paket kategorisine mi? Bidonun üzerinde bidonun ne bidonu olduğunu gösteren genel başlığın altında ayrıntılarla karşılaşırız tabii ki: KAĞIT – kitaplar, gazeteler vesaire atılabilir

ama sert kapaklı kitaplar ya da plastik kaplı kitaplar vesaire *atılamaz*. Bu durumlarda kişinin çöpünü doğru bidona atabilmesi, açıklamaları tek tek okumak ve doğru kararı vermek derken yarım saat, hatta bazen daha uzun sürebilir. Durumu daha basit hale getirmek amacıyla GENEL ATIKLAR için koyulmuş ilave bir bidon buluruz, diğer bidonlarda açık açık belirtilmiş kıstasları karşılamayan ne varsa bu bidona atarız – yine sanki kâğıt atıklardan, plastik atıklardan vesaire ayrı olarak kendiliğinden atıklar, evrensel atıklar vardır. Aynı şeyi tuvaletlerle de yapmamız gerekmez mi? Sınıflandırmanın olmaması tüm kimlikleri memnun ettiği için, iki alışıldık cinsiyet konumuna (ERKEK, KADIN) GENEL CİNSİYET için bir kapı da eklememiz gerekmez mi? Bu, bir simgesel farklar düzeni içine o düzenin kurucu antagonizmasını işlemenin tek yolu değil mi? Lacan vaktiyle şuna işaret etmişti: Cinsel ilişkinin imkânsız/gerçek olarak "formülü" $1+1+a$'dır; bir diğer deyişle, iki cinsiyet artı cinsel ilişkinin bir simgesel farka tercümesine engel olan bir "boğaza takılan kemik." Bu üçüncü unsur fark alanından dışlanan şeyi değil farkın ta kendisini (gerçeğini) temsil eder.

Bütün ihtimalleri kapsamaya çalışan sınıflandır-

malardaki bu başarısızlığın sebebi sınıflandırmaya karşı koyan kimliklerin ampirik zenginliği değildir, tersine, cinsel farkın "gerçek," "imkansız" olmaya (her kategorileştirmeleri boşa çıkarmaya) ve aynı anda da kaçınılmaz olmaya ısrarla devam etmesidir. Cinsiyet konumlarının çokluğu (erkek, kadın, gey, lezbiyen, çift cinsiyetli, transgender vs.) asla ele geçiremeyeceği bir antagonizmanın etrafında dolanır. Geyler erkesidir, lezbiyenler kadınsı, transeksüeller birinden diğerine bir geçiş yapar, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giyenler ikisini bir araya getirir, çift cinsiyetliler ikisi arasında süzülür... Hangi yola dönersek dönelim bu "İkili" durum pusu kurmuş bizi beklemektedir.

Bu bizi transgenderizmi tanımlayan, "ilk kaygı sahnesi" denilebilecek şeye geri getiriyor: Standart çift cinsiyetli –Bay ve Bayan– tuvaletlerin, iki kapının önünde bekliyorum, kaygıya kapılıp kapılmışım, iki seçeneğe de bakıyorum kendimi hiçbir yere koyamıyorum. Yine soralım; "normal" heteroseksüeller de benzer bir sorun yaşamıyor mu, saptanmış cinsel kimlikler içinde kendilerini tanımak onlara da zor gelmiyor mu? Hangi erkek kendisini bir anlık şüphe ederken bulmadı ki: "Gerçekten de BAY tuvaletine

girme hakkım var mı? Gerçekte bir erkek miyim ben"? BAYAN ya da BAY seçimiyle karşılaşıldığında ortaya çıkan kaygının gerçekte ne mânâya geldiğini artık açık bir şekilde görebiliriz: (Simgesel) kastrasyon kaygısı. Hangi tercihi yaparsam yapayım bir şeyler kaybedeceğim ve kaybedeceğim bu şey diğer cinsiyetin sahip olduğu bir şey *değil* – iki cinsiyet birlikte bir Bütün oluşturmaz çünkü tam da cinsiyetlerin ayrılmasıyla bir şeyler telafi edilemez bir şekilde kaybolmuştur. Hatta diyebiliriz ki tercih yapmakla diğer cinsiyetin *sahip olmadığı şeye yönelik kaybı varsayarım, yani* Öteki'nin benim eksiğimi kapatacak bir X'e sahip olduğu yanılsamasından vazgeçmek zorundayım. Şu da söylenebilir: Transgenderizm en nihayetinde tam da kastrasyon(kaygısın)dan kaçma teşebbüsüdür: böylece yapabileceğim tercihlerin kastrasyonun kastrasyonuna dair bir işaret taşımadığı düz bir alan yaratılır – Alenka Zupančič şöyle ifade ediyor bunu:

> İnsanlar iki cinsiyetin varlığını kabul etmekte genelde ürkek davranırlar fakat sayı çoğaldığında bu ürkeklik kaybolur ve bu cinsiyetlerin varlığı kesin bir dille ifade edilmiş olur. Eğer cinsel farka

> toplumsal cinsiyet açısından bakılırsa, bu fark –en azından ilkesel olarak– eksiksiz bir şekilde ontolojikleştirilmesine yönelik mekanizmalarla uyumlu hale getirilmiş olur.

Meselenin püf noktası da burada yatar: LGBT trendi standart normatif cinsel karşıtlığı "yapı-söküme" uğratmakta, bu karşıtlığın ontolojik yapısını bozmakta, bu karşıtlıkta gerilimlerle ve tutarsızlıklarla dolu koşullara bağlı bir tarihsel yapı tespit etmekte haklı olmasına rağmen, bu gerilimi şu olguya indirger: Cinsel konumların çokluğu, erkeksi ve kadınsılıktan oluşan ikili karşıtlığın normatif deli gömleğine zorla indirgenmektedir. Buradaki fikir şudur: eğer bu deli gömleğinden kurtulursak bir cinsel konumlar çeşitliliği (LGBT vesaire) eksiksizce çiçek açacaktır ve bu konumların her biri eksiksiz bir ontolojik tutarlılığa sahip olacaktır; ikili karşıtlığın deli gömleğinden sıyrıldığımızda, kendimi bir gey, biseksüel ya da başka bir şey olarak tam anlamıyla gerçekleştirebilirim. Fakat Lacancı bakış açısına göre, antagonistik gerilim indirgenemezdir; bu gerilim cinsel olanın kendisinin kurucu bir parçasıdır, sınıflandırmaya dayalı hiçbir

çeşitlendirme ve çoğaltma bizi bu gerilimden kurtaramaz.

Her ne kadar LGBT+ kendisini heteroseksüel ikili karşıtlığın normatifliğinin altını oyan bir şey gibi görse de, LGBT+'nın kendi normatifliğini içerdiği de asla unutulmamalı: "ikili karşıtlığa dayalı" heteroseksüellik, cinsellik biçimleri ve pratiklerinin çokluğu üzerine bir modelin acımasızca dayatılması olarak algılandığı için, standart heteroseksüelliği reddeden pratiklerin normatif olarak tercih edileceği, yani heteroseksüel norma karşı çıkmanın etik bir yönünün olduğu çok açık. Judith Butler bu üstünlüğü heteroseksüelliğin yükselişine dair kuramında kullanıyor: çocuğun ilk libidinal nesnesi aynı cinsiyeti paylaştığı ebeveynidir, heteroseksüel normatifliğin baskısı altında çocuk bu nesneyi bırakmaya mecbur edildiğinde vazgeçmek zorunda bırakıldığı şeyle özdeşleşir – küçük bir erkek çocuğu ilk libidinal nesnesi olarak babasıyla özdeşleşerek adam olur, aynı şey kızlar için de geçerlidir. (Butler burada Freud'un tezine gönderme yapar, buna göre egomuz kayıp libidinal nesnelerle kurulan özdeşleşmelerden oluşmuştur.) Fakat eşcinseller ilk nesneden vazgeçmeyi reddeder: Erkekler ve kızlar

aynı seks nesnelerine libidinal bağlılıklarına devam eder. Eşcinsellik ile heteroseksüellik arasındaki fark melankoli ile yas arasındaki farka işte bu sebeple tekabül eder: Heteroseksüeller yas çalışmasını kayıp nesne karşısında başarıyla tamamlar, eşcinseller ise kayıp nesneye sadık kalır ki bu da şu anlama gelir: heteroseksüellik radikal bir ihanete dayanmaktadır...

6. Başarısız Çağırma

Buradaki temel yapı, başarısız bir çağırma yapısıdır. Çağırma durumunda, Althusser'in verdiği örnek bize bu "çağırma"yı kuramlaştırma çabalarından daha fazla şey anlatır. Althusser yolda sağa sola bakmadan yürürken, polisin aniden "Hey sen!" diye seslendiği bir bireyden bahseder. Birey bu çağrıya cevap vererek, yani durup polise doğru dönerek kendini büyük Öteki-Özne'nin, Güç'ün öznesi olarak tanır-kurar: İdeoloji

> çağırma ya da seslenme dediğim son derece açık bir işlemle bireyleri öznelere "dönüştürür" (bütün bireyleri dönüştürür); bu işlemi polisin (ya da başka birinin) her gün bize son derece sıradan bir şekilde nasıl seslendiğini düşünerek gözümüzde canlandırabiliriz: "Hey sen!'
>
> Hayal ettiğimiz bu teorik sahnenin sokakta geçtiğini varsayarsak, seslenilen birey polise doğru dönecektir. İşte bu yüz seksen derecelik fiziksel

dönüş, bireyi özne kılar. Neden? Çünkü seslenmenin "gerçekten" ona yönelik olduğunu, "seslenilen kişinin kendisi olduğunu" (ve başkası olmadığını) fark etmiştir. Deneyimlerimiz gösteriyor ki seslenme o kadar etkili bir şekilde iletilir ki hedefteki kişiyi neredeyse hiç ıskalamaz: ister sözlü bir çağrı ister bir ıslık olsun, seslenilen kişi, kendisine seslenildiğini her zaman anlar.Her şeye rağmen çok sayıda insan için "vicdanen rahat olmasına rağmen" bu acayip fenomen yalnızca "suçluluk hissiyle" açıklanamaz.

Tabii ki, kurduğum şu küçük teorik tiyatro sahnesinin kolayca ve açıkça anlaşılabilmesi için olayları öncesi ve sonrası olan bir sekans yani zamansal bir ardışıklık içinde sunmak zorunda kaldım. Sokakta yürüyen bireyler vardır. Bir yerlerden (genellikle arkadan) biri seslenir: "Hey sen!" İnsanlar arasından bir birey (onda dokuz oranında doğru kişidir bu) çağırılan kişinin kendisi olduğu yönünde bir inanç/şüphe/bilgiyle, yani çağırının hedefinin "gerçekten kendisi" olduğunu kabul ederek geriye döner. Aslmda bunlar bir ardışıklık olmadan gerçekleşir. İdeolojinin varlığı ve bireylerin özne olarak çağrılması ya da seslenilmesi tıpa tıp aynı şeydir.[1]

Bu pasajda ilk göze çarpan şey, Althusser'in Lacan'ın "varması gereken yere daima varan" bir mektup üzerinden geliştirdiği teze yaptığı örtük göndermedir: "çağıran" mektup, gönderilen kişiyi ıskalamaz çünkü mektubun "zaman üstü" karakterinden ötürü o mektubu mektup yapan şey sadece ve sadece gönderilen kişinin onu tanıması/kabul etmesidir. Bu pasajın asıl can alıcı özelliği ise pasajda işleyen çifte reddir: çağıran kişinin tanınmasının, "suçluluk duygusu" aracılığıyla açıklanmasının reddedilmesinin yanı sıra, bir de çağırma sürecinin zamansallığının reddi (daha açıkça söylemek gerekirse, bireyler özne "olmazlar," onlar "zaten hep" öznedirler).[2] Bu ikili ret Freudcu bir ret olarak okunmalıdır: çağırmanın "zaman üstü" karakterinin görünmez kıldığı şey bir tür zaman dışı ardışıklıktır, bu ardışıklık, Althusser'in "kolaylık ve açıklık" sağlamak gibi şüpheli bir gerekçeyle kurduğu o "teorik tiyatro sahnesi"nden çok daha karmaşıktır. Bu "bastırılmış" sekans, tamamen normal ve "patolojik olmayan" (Kantçı anlamda) bir "suçluluk duygusu"yla alakalıdır – tam da bu sebeple "vicdanen rahat olan" bireyler üzerinde ciddi ölçüde ağırlık yapan bir suçluluk. Yani soru şu: bireyin polisin "Hey

sen!" demesine karşı gösterdiği ilk reaksiyon tam olarak neye dayanmaktadır? İki unsurun tutarsız bir karışımına: (1) "Neden ben, polis benden ne istiyor? Ben masumum, kendi işime gücüme bakıyorum, geziniyorum..."; ama bu afallamış masumiyet protestosuna daima (2) Kafkaesk belirsiz bir "soyut" suçluluk duygusu eşlik eder; bu öyle bir duygudur ki Güç'ün gözünde *a priori* bir şeylerden ötürü fena halde suçluyumdur, tam olarak neden dolayı suçluluk duyduğumu bilmem imkansız olsa da, tam da bu imkansızlık nedeniyle –çünkü niçin suçlu olduğumu bilmediğimden–, daha da suçlu olurum; yani, daha kesin bir şekilde ifade edersek, gerçek suçluluğumun dayandığı şey tam da bu bilgisizliğimdir.[3]

Burada karşı karşıya olduğumuz şey, masumiyet ile soyut, belirsiz suçluluk arasında bölünmüş, Öteki'nden gelen şeffaf olmayan bir çağrıyla ("Hey, sen!") –Öteki'nin ondan aslında ne istediğinin özne için açık olmadığı bir çağrı ("Che vuoi?")– karşı karşıya kalmış Lacancı özne yapısıdır. Kısacası, burada özdeşleşmeyi önceleyen bir çağırmayla karşı karşıyayız. Öteki'nin çağrısı kapsamında tanınmadan evvel, ki bu çağrı yoluyla birey kendisini "zaten-hep"

özne olarak kurar, masumiyetin belirsiz suçluluk duygusuyla çakıştığı bu "zaman üstü" çıkmaz ânını kabul etmek zorundayız: benim simgesel bir buyruğa uyup kendimi Güç'ün öznesi olarak tanımama yol açan ideolojik özdeşleşme, bu çıkmaza bir cevap olarak vuku bulur sadece. Bu nedenle Althusser'in çağırma kuramında "düşünülmemiş" olarak kalan şey şudur: ideolojik tanınmadan önce, özdeşleşme içermeyen, müstehcen ve nüfuz edilemez bir ara çağırma anı vardır; öznenin simgesel özdeşleşme elde etmesi, yani öznelleştirme jestini başarıyla tamamlaması için görünmez olması gereken, gitgide ortadan kaybolan bir tür arabulucudur bu an. Kısacası, Althusser'de "düşünülmeyen" şey, öznelleştirme jestinden önce gelen tekinsiz bir öznenin zaten var olduğudur. Aynı şey cinsel çağırma için de geçerlidir: "Erkek" ve "kadın" olarak yaşadığım her özdeşleşme, ne olduğuma dair duyduğum "kastratif" kaygıya gösterilen ikincil bir tepkidir her zaman. İşte bu sebeple transgender olmanın yasal tarafı ve psikolojik çalkantısı arasına bir ayrım çizgisi çekmeyi deneyen o bariz çözüm son derece kolaycıdır. Bu iddianın (tuvaletlerdeki ayrımı sonlandırmak ve benzer tedbirler) toplumsal adalet

namına benimsenmesi gereken yasal dış tedbirlerdir ve asla transgender olmanın ruhsal çalkantısını ve kaygısını ortadan kaldırmayı amaçlamaz) sorunlu yanı şu ki kişi tam olarak böyle bir çizgi çekemez çünkü (Kafka'dan zaten öğrendiğimiz üzere) yasal alan doğası gereği yoğun libidinal yatırımların, kaygıların, sapkın tatminlerin alanıdır. "Kişinin kendi" tuvalet alanının olması, hiç tuvalet alanının olmamasından daha da güçlü bir ayrımcılığa kolayca dönüşebilir, herkesin kullanabileceği nötr bir tuvaletin dayatılması da temel antagonizmaların reddi olarak işlev görmeye devam edecektir.

Aynı şey sınıf antagonizmaları için de geçerli: özgürlükçü ("sınıf") mücadelesinin yaptığı ve sürdürdüğü ayrım, Bütün'e ait iki farklı sınıf arasındaki ayrım *değildir*, parçalar-halindeki-Bütün'le bütünden Geriye Kalan arasındaki ayrımdır. Bu geriye kalan, Tekiller içinde Evrensel Olan'ı, yani Bütün'ün "kendisini" temsil eder, parçaları değil. Başka şekilde ifade etmek gerekirse, burada geriye kalan kavramının şu her iki veçhesi de önemlidir: tek tek içerikler (Bütün'ün öğeleri, tekil parçalar) çıkarıldıktan sonra geriye kalan ve Bütün'ün kendi altkısımlarına ayrılmasının nihai

sonucu olarak geriye kalan; Bütün son altkısıma ayrıldığında, artık iki farklı parçaya veya öğeye, iki Şey'e varmayız; bir Şey (Geriye Kalan) ve bir Hiçliğe varırız.

Lacan'ın bu terime yüklediği kesin anlamıyla üçüncü öğe (Kierkegaard'ın baca temizleyicisi) aslında fallik öğeyi temsil eder – nasıl? Üçüncü öğenin saf farkı temsil ettiği ölçüde: memur, hizmetçi ve baca temizleyicisi, sırasıyla maskulen, feminen ve artı *bunların farkı*na (özel bir olumsal nesne olarak) tekabül eder. Peki, neden? Çünkü fark bunları farklılaştırmakla kalmaz, aynı zamanda antagonistik bir ilişkisizlik halinde, farklılaştırdığı terimlerden önce gelir: kadın erkek-olmayandır (tersi de doğrudur) ama ayrıca kadın erkeğin tam anlamıyla erkek olmasına mani olan şeydir (tersi de doğrudur). Siyasal alanda Sol ile Sağ arasındaki farka benziyor bu. Sol ile sağın farkı, tam da farkın algılanışındaki farktır: bütün bir siyasal alan Sol'dan ya da Sağ'dan baktığımızda farklı şekilde yapılanmış gibi görünür, üçüncü bir "nesnel" yol yoktur (bir Solcu için siyasal bölünme bütün toplumu kapsar, bir Sağcı içinse toplum marjinal mütecavizlerin bozmaya çalıştığı hiyerarşik bir Bütün'dür). "Kendi içinde" fark bu nedenle simgesel-farklılaştırıcı değil,

gerçek-imkânsızdır; simgesel kavrayışa direnç gösteren, o kavrayıştan kaçan bir şeydir. Evrensel farkın ta kendisidir – sahip olduğu iki türün üstüne yükseltilmiş nötr bir çerçeve olarak evrensel değildir, iki türün kurucu antagonizması olarak evrenseldir. Üçüncü öğe (baca temizleyicisi, Yahudi, *nesne a) ise farkın kendisini, farklılaştırılan* tarafları önceleyen "saf" farkı/antagonizmayı temsil eder. Topluluğun iki sınıfa bölünüşü, aşırı öğe olmaksızın (Yahudi, ayaktakımı...[4]) tamamlanmış olsaydı, sınıf mücadelesi olmazdı, sadece açık seçik çizgilerle bölünmüş iki sınıf olurdu – bu üçüncü öğe, sınıf kategorizasyonundan (yani, toplumun iki sınıfa ayrılmasından oluşan saf bölünmeden) kaçıp kurtulan ampirik kalıntının izi değildir; sınıfların antagonistik farkının kendisinin maddileştirilmesidir, tabii bu farkın farklılaştırılan terimleri önceliği ölçüde. Anti-semitizm alanında "Yahudi" toplumsal antagonizmanın kendisini temsil eder: mütecaviz Yahudi olmasa, iki sınıf ahenk içinde yaşardı... Mütecaviz üçüncü öğenin nasıl da belirleyici olduğunu görebiliyoruz: üçüncü öğe bir diğer olumlu varlıktan ibaret değildir, İkili'yi aralıksız bir yeniden uyum sürecine açarak İkili'nin daima ahengini bozan şeyi de temsil

eder. Bu üçüncü öğenin, yani çifti tamamlayan *nesne a'nın fevkalade bir örneği bir kez* daha Türkiye'den geliyor. Kemalist Türkiye'de 1926 yılında cereyan eden tuhaf bir hadise vardı. Kemalist modernleşmenin bir parçası da, baskıcı Doğu geleneklerinden kurtulmak için kadınların nasıl giyinmeleri, konuşmaları ve hareket etmeleri gerektiğine dair zorla yeni "Avrupai" modeller dayatmaktı; bilindiği üzere, erkeklerin ve kadınların en azından büyük şehirlerde başlarını nasıl örtmeleri gerektiğini belirleyen bir Şapka Yasası bile vardı. O zamanlar

> 1926 Erzurum'unda "Şapka Yasasına karşı gelmek" bahanesiyle idam edilen halktan bir kadın vardı. Oldukça uzun boylu (neredeyse 2 metre) ve erkeksi bakışlı bir kadındı, kapı kapı dolaşarak geçinmek için şal satardı (bu sebeple adı "Şalcı Bacı"ya çıkmıştı). Muhabir Nimet Arzık onu "iki metre boyunda, kirli suratlı, yılankavi ince rastalı [...] ve adımları erkek gibi" diye tasvir ediyordu. Bir kadın olarak ondan elbette fötr şapka takması beklenmiyordu, dolayısıyla hiçbir şeyden "suçlu" bulunamazdı, fakat jandarmalar ayaküstü onu muhtemelen bir erkek sanıp alelacele darağacına

göndermişti. Şalcı Bacı Türk tarihinde asılarak idam edilen ilk kadındı. Belli ki "normal" değildi, çünkü Arzık'ın tasvirleri belirtilen dönemdeki normal kadınsı ölçülere uymuyordu ve muhtemelen eski geleneğe, bir tür genetik "bozukluğu" olan "özel kişiler'in hoşgörüyle karşılanıp, kültürün bir parçası sayıldığı eski geleneğe aitti. Fakat "modernite"ye zorla ve alelacele yapılan geçiş böyle bir kabullenişin varolmasına izin vermedi, dolayısıyla Şalcı Bacı'nın ortadan kaldırılması, denklemden çıkarılması gerekiyordu. Nimet Arzık'a anlatılana göre "Kadın şapka giye ki asıla?" darağacına giderken mırıldandığı son sözlermiş. Herhangi bir anlam ifade etmemesi bir yana, bu sözcükler bir semantik boşluğu temsil ediyordu ve semiyotiğin kurallarını altüst ederek bunun kesin olarak Gerçek'e ait bir sahne olduğunu gösteriyordu: Şalcı Bacı önce erkeksileştirilmiş ki sonra hadım edilebilsin...[5]

Bu acayip ve anlamsız derecede ölçüsüz öldürme olayını nasıl yorumlamalıyız? Burada açık okuma Butlercı bir okuma olurdu: Provokatif trans-seksüel görünüşü ve hareketleriyle Şalcı Bacı cinsel farkın, cinsel farkın simgesel olarak nasıl kurulduğunun koşullara bağlı

karakterini görünür kılar – bu haliyle Şalcı Bacı normatif olarak kurulmuş cinsel kimliklere bir tehditti... Benim okumam ise kısmen (ya da o kadar kısmen değil) farklı: Şalcı Bacı cinsel farkın altını oymaktansa, herhangi bir bariz simgesel karşıtlığa indirgenemeyen travmatik Gerçek olarak bu farkın kendisini temsil ediyordu. Şalcı Bacı'nın rahatsız edici görünüşü, bariz simgesel farkı bir antagonizmanın imkânsız-Gerçek'ine dönüştürür. Dolayısıyla, yönetici sınıf ve ezilen sınıf arasındaki o ayrıma girmeyen diğer sınıflar ortaya çıktığında sınıf mücadelesinin "karmaşıklaşmakla" kalmaması gibi (bu fazlalık, tam tersine, sınıf antagonizmasını sadece simgesel karşıtlık olmaktan çıkarıp gerçek bir antagonizmaya dönüştürür).Cinsel antagonizmanın formülü de M/F (maskulen ile feminen arasındaki bariz karşıtlık) değil, MF+'dır; buradaki +, simgesel karşıtlığı bir antagonizmanın gerçeğine dönüştüren fazlalık unsurunu temsil eder.

Bu bizi asıl konumuza, günümüzde filizlenen şu büyük karşıtlığa geri götürüyor: bir yanda, toplumsal ayrışmayı önleyen temel jest olarak sabit bir simgesel Cinsel Fark biçiminin dayatılması; diğer yanda, toplumsal cinsiyetin tam bir transgender "akışkanlığa"

uğratılması, cinsel farkın çoklu bir yapı içinde dağılması. Bu sahte bir karşıtlıktır: iki kutup da anahtar öneme sahip bir özelliği paylaşıyor, her ikisi de bir antagonizmanın "gerçek/imkânsız"ı olarak cinsel farkı ıskalıyor.

Yaşanan şey ayrıca kadın ve gey haklarının siyaseten doğrucu savunucularının, işin sınıf ve ırk boyutunu göz ardı etmesini de içeriyor.

> 2014'te bir video pazarlama şirketi tarafından hazırlanan "New York City"de Kadın Olarak 10 Saat Yürümek' adlı videoda, kot pantolon, siyah tişört ve tenis ayakkabısı giymiş bir aktris, karşılaştığı erkeklerin tepkileri ve yorumlarını gizli bir kamera ve mikrofonla kaydederek Manhattan'ın çeşitli mahallelerinde dolaşıyordu. Yol boyunca kamera, dostane verilen selamlardan tutun da aktrisin vücuduyla ilgili cinsel içerikli sözlere (ki bunlara tecavüz tehditleri de dâhildir) kadar uzanan sözlü taciz denilebilecek 100'den fazla olay kaydetti. Video kadınların gündelik yaşamının bir parçası haline gelen sokak tacizi ve şiddet korkusuna dair bir doküman olarak göklere çıkarılmasına rağmen ırk ve sınıfı göz ardı ediyordu. Videoda

> sunulan erkeklerin büyük bir bölümü azınlıklardı: birçok örnekte aktrise laf atan erkekler binalara yaslanmış ayakta dikiliyor, itfaiye vanası üzerinde dinleniyor ya da kaldırımda katlanır sandalyelerde oturuyorlardı; alt sınıftan ve işsiz erkeklere atfedilen tavırlardı bunlar. Ya da bir yorumcunun dediği gibi: Video öfke uyandırmak için çekilmiş ve bunun için de gizli-ırkçılığı kullanmıştı.[6]

Bu karşıtlık ele alınırken yapılan büyük hata, iki uç arasında makul bir ölçü aramaktır. Bunun yerine yapılması gereken, iki ucun paylaştığı şeyi ortaya çıkarmaktır: Ya cinsiyetlerin açık ve sabit bir hiyerarşik ayrımı içinde ya da cinsellikten-arındırılmış bir evrenin mutlu akışkanlığı içinde cinsel farkın agonistik gerilimin ortadan kalktığı barışçıl bir dünya. Ve bu barışçıl dünya fantezisi içinde toplumsal antagonizmaların olmadığı, kısacası sınıf mücadelesinin olmadığı bir toplum fantezisinin varlığını görmek de zor değil.

7. Evrensel Antagonizma

Sonuç olarak, transgender insanlar basitçe hegemonik heteroseksüel toplumsal cinsiyet normunu altüst eden marjinal bireyler değildir; onların verdiği mesaj evrenseldir, hepimizi ilgilendirmektedir, her cinsel özdeşleşmenin altında yatan kaygıyı, o özdeşleşmenin kurulmuş/sabit olmayan karakterini ortaya çıkarır. Bu, transgender insanların çektikleri acıları yumuşatacak ucuz bir genellemeyi ("Hepimizin kaygıları var, hepimiz bir şekilde acı çekiyoruz") elbette gerektirmez – başka koşullarda büyük ölçüde örtük kalan kaygı ve antagonizma asıl transgender insanlarda patlak verir. Marx'a göre kişi kapitalizmin "normal" işleyişini anlamak istiyorsa başlangıç noktası olarak iktisadi krizleri almalıdır; benzer şekilde, eğer "normal" heteroseksüelliği anlamak istiyorsak, transgender insanlar içinde patlak veren kaygılardan yola çıkmalıyız.

İşte bu sebeple antagonizma heteroseksüellik ile

LGBT arasında değildir; antagonizma (ya da Lacan'm deyişiyle "cinsel ilişki yoktur" gerçeği) normatif heteroseksüelliğin tam da çekirdeğinde işler haldedir, toplumsal cinsiyet normlarının şiddetli bir şekilde dayatılması bu antagonizmayı kuşatıp gizlemeye çalışır. Tam da burada anti-Semit Yahudi figürüyle kurduğum paralellik devreye giriyor: toplumun organik düzenine tehdit olarak, o topluma dışarıdan yozlaşma ve çürüme getiren bir unsur olarak (anti-Semit) "Yahudi" figürü, antagonizmanın dışarıdan gelmeyip bütün sınıfsal toplumlara içkin olduğu gerçeğini maskeleme işlevi üstlenen bir fetiştir.

"Erkek" ve "kadın" olarak yaşadığım her özdeşleşme, ne olduğuma dair duyduğum "kastratif" kaygıya gösterilen ikincil bir tepkidir her zaman. Bu kaygıdan kaçmanın bir yolu -geleneksel yolu- iki toplumsal cinsiyete de roller biçen bir heteroseksüel norm dayatmaktır, diğer yolu ise cinselliğin kendisini aşmayı desteklemektir (post-gender konum). Günümüzde, "İnternet Nesneleri"nin ve biyogenetiğin yükselişiyle bu perspektif yeni bir güç kazandı. Bu yeni perspektifin parçası olarak eski sınırlandırmaları aşmaya yönelik yeni talepler de ortaya çıkacak; bu talepler

arasında çoklu evliliklerin yasalaşmasına yönelik talepler olacak (ki bu, hem çokeşlilik olarak hem de çokkocalılık olarak var zaten, özellikle Himalaya bölgesinde), bunun yanı sıra hayvanlarla kurulan yoğun duygusal bağların bir tür yasaya bağlanmasına yönelik talepler de olacak. Hayvanlarla seks yapmaktan bahsetmiyorum (1960'lar sonunda, benim gençlik yıllarımda hayvanlarla seks eğilimi oldukça yaygındı), "hayvanilik"ten de bahsetmiyorum, bahsettiğim şey bazı hayvanların (misal vefalı bir köpeğin) yasal partner olarak tanınmasına yönelik bir eğilim. Mesele "hayvanilik" değil, hayvanların kültüre dâhil edilmesi, yasal partner mertebesine yükseltilmesi.

Bu da bizi normativite meselesine geri götürüyor: günümüzün tüketimci-kapitalist etiğine hakim olan duruş, etkin bir şekilde normatifliğin ötesindedir, "iyinin ve kötünün" ötesindedir, fakat bu duruşta hiçbir "ilerici" yan yoktur, bu "ötesinde" olma hali daha ziyade "altında" olarak okunmalıdır. Normativite, "hegemonyacı ideolojinin normatif dayatmaları"nın korkuluğuna indirgenemez, indirgenmemelidir - en azından kendi kamusal alanımızda homofobi ve tecavüze gösterilecek bir hoşgörünün kabul edilemez

oluşu duruma bakılmaksızın uygulanması gereken normativite örnekleri değil midir? Uğruna mücadele ettiğimiz normatiflik, hegemonik heteroseksüel/muhafazakâr normatiflikten ve Siyaseten Doğrucu sahtelikten farklı olmalıdır.

Nancy Fraser, ABD tarzı feminizmin baskın biçiminin neoliberal siyaset tarafından desteklendiğini, gey mücadelelerine karşı Üçüncü Dünya ülkelerinde patlak veren düşmanlık yaygın olarak bilinse de, üçüncü dünya ülkeleriyle ilgili "üzücü" olan asıl şeyin de şu olduğunu göstermişti: eşcinselliği reddedişlerini sömürgecilik karşıtı mücadelelerinin bir parçası olarak sunuyorlar. Dolayısıyla, birçok Üçüncü Dünya hareketinde kendini hissettiren homofobi ve Yahudi aleyhtarlığı nedeniyle o hareketlerin sömürgecilik karşıtlığı düzeyine şüpheyle bakmamız gerektiği gibi, Tim Cook gibi küresel kapitalizmin en ileri aşamasını temsil eden bireylerin açıkça LGBT+ haklarını destekliyor olmasına da hiç değilse mesafeli bakmalıyız. Bunda elbette *a priori* kötü bir şey yok – tarihte ırk ayrımcılığına karşı hareket eden birçok büyük şirket oldu. Eski Güney Afrika'da fabrikası olan yabancı şirketler (misal, Mercedes) siyah işçilere beyaz işçilerle

aynı ücreti ödemeye başlamış ve böylelikle açıkça ırk ayrımcılığının sona ermesine katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte LGBT bireylerin nasıl baskı altına alındığının, kurban edildiğinin vb. anlatıldığı hikâyeler dinlemek yine de semptomatiktir – doğru olmasına doğru ama, bununla birlikte şu da not edilmeli ki bu bireyler hegemonyacı siyasal alandan ve dev şirketlerden eksiksiz bir destek alıyorlar. Bu bizim LGBT+'ya verdiğimiz tam desteği elbette herhangi bir şekilde sorunsallaştırmamalı; meselenin siyasi-ideolojik arkaplanı konusunda bizi uyanık tutmalı, o kadar. Solcu adalet çağrısı genelde kadın ve gey haklarına yönelik mücadelelerle, çokkültürlülük ve ırkçılık karşıtı mücadelelerle vesaire birleşme eğilimi gösterir. Çokkültürlü vesaire liberallerin stratejik amacı tüm bu mücadeleleri Solcu adalet çağrısından açıkça koparmaktır; işte bu sebeple bu hamleye karşı durmak ve bütün mücadelelerimizin birliği adına mücadele etmek siyaseten hayati önem arz eder. Örneğin, müslüman, hatta tesettürlü bir kadının LGBT+ hareketinin bir parçası olduğunu açıklayabilmesini sağlamak gerçekten doğru bir jest olurdu. (Yeri gelmişken, kadınların kapanması gerektiğinde ısrar eden sert Müslümanların karşısına,

her iki hegemonik toplumsal cinsiyete ait olmayan transgender bireylerin nasıl giyinmeleri gerektiği sorusu çıkıyor.)

Daha genel bir yöntemsel düzeyde, özgürleştirici projenin evrensel boyutu ve tekil bir bir yaşam biçiminin kimliğini birbirinden ayırt etmek mümkün değil: dolayısıyla, hepimiz evrensel bir mücadelenin içinde olsak da, aynı zamanda her grubun kendine has yaşam biçimi olması hakkına tamamen saygı duyarız. Şu unutulmamalı ki tekil bir yaşam biçimini sürdüren bir özne için *bütün evrenseller* bu yaşam biçiminin *"rengini taşır." Her kimlik (yaşam* biçimi) DİĞER yaşam tarzlarıyla ilişkilenmenin özgül bir yolunu da içerir. Böylece, bir kılavuz olarak her grubun kendi tekil kimliğini sahneye taşıması, kendi yaşam tarzını hayata geçirmesi gerektiğini farz ettiğimizde, sorunlar patlak veriyor: Kimliğimi oluşturan gelenekler nerede durur ve adaletsizlik nerede başlar? Kadın hakları sadece bizim geleneğimiz midir yoksa kadın haklarına yönelik mücadele aynı zamanda evrensel midir ve Engels'ten Mao'ya bütün bir Sosyalist gelenekte olduğu üzere özgürleştirici mücadelenin bir parçası mıdır? Homofobi özel bir kültüre ait olan, o kültürün

kimliğinin bir bileşeni olarak hoş görülmesi gereken bir şey mi? Bazı toplumların akrabalık yapısının tam da çekirdeğini oluşturan anlaşmalı evlilikler de bir tekil kimliğin parçası olarak kabul edilebilir mi? Vesaire... Evrensel olan ile tekil olan (tekil yaşam tarzı) arasında bir "uzlaşma" bulmaya yönelik bu çaba, bizim (Batılı) kültürümüz de dâhil tüm kültürler için geçerlidir. Batı tarafından desteklenen "evrensel" ilkeler Batı'ya özgü yaşam tarzının rengini de taşır, ayrıca dindar-ulusalcı köktendinciliğin Polonya, Macaristan ve Hırvatistan gibi ülkelerdeki yükselişini unutmamamız gerek. Son 20-30 yıllık sürede Polonya, Avrupa'da görülen az sayıda başarı öyküsünden biriydi: Sosyalizmin çöküşünden sonra kişi başı gayri safi milli hasıla iki katın üzerine çıktı ve son birkaç yıl Donald Tusk'ın ılımlı liberal-merkeziyetçi hükümeti görevde kaldı; daha sonra Macaristan'daki gibi büyük yolsuzluk skandalları da yaşanmamasına rağmen, aniden aşırı Sağcılar yönetimi devraldı. Şu anda Polonya'da annenin ölüm tehlikesi altında olması, tecavüz ve fetüste biçimsizlik gibi sınır durumlarda bile kürtajı yasaklamak yönünde yaygın bir hareket var. Sorun yumağı işte burada patlak veriyor: Ya insanlar arasındaki eşitlik kültürler

arasındaki eşitlikle (bazı kültürler eşitliği ihmal ettiği sürece) bir gerilim halindeyse?

Bu nedenle görevimiz mücadeleyi tekil yaşam tarzlarının İÇİNE taşımaktır: Her tekil "yaşam tarzı" antagonistiktir, iç gerilimlerle ve tutarsızlıklarla doludur, ilerlemenin tek yolu farklı kültürlerde süre giden mücadeleler arasında bir ittifak oluşturmaya çalışmaktır. Buradan ilerici orta sınıflar ile göçebe proleterler arasındaki ittifak projesine dönmek istiyorum. Somut sorunsal açıdan bu şu anlama gelmektedir: Küresel kapitalizm karşısındaki siyasal-iktisadi mücadele ve kadın hakları vesaireye yönelik mücadele, eşitlik için yürütülen aynı özgürleştirici mücadelenin iki uğrağı olarak anlaşılmak zorundadır.

Kendi mücadeleleri ile ırkçılık karşıtı mücadele arasında bir bağ kurmaya çalışan transgender kuramcılar, bir argümantasyon çizgisine takılıp kalıyorlar, bu çizgi şu iddialarla zirveye ulaşıyor: "trans ve gender uyumsuz insanlar (karşı çıktığımız şu ikili toplumsal cinsiyet çiftinin şiddeti gibi) tarihin ve tarihin şimdiki zamanının (kölelik ve sömürgeciliğin ölümden sonraki hayatının) kuramsal ve siyasi koordinatları içinde yer almaktadır. Žižek şunu göz ardı ediyor; ikili

toplumsal cinsiyeti, içinde şekillendiği ırkçı kölelik ve sömürgeciliğin bağlamı dışında düşünemeyiz."[7] Yani mesele sadece ırkçılık ve sömürgeciliğin ikili toplumsal cinsiyeti harekete geçirip, manüple etmesi değildir; ikili toplumsal cinsiyet ırkçı kölelik bağlamı içinde ortaya çıkmıştır... Peki şu bariz gerçeğe ne diyeceksiniz; tüm modern-öncesi kozmolojiler tam da "ikili toplumsal cinsiyet"e, maskulen ve feminen "kozmik ilkeler"in etkileşimine dayanıyordu. (Cinsel fark/antagonizma ile "ikili toplumsal cinsiyet"in genelde birbirine karıştırılıyor olmasından hiç bahsetmeyelim bile.)

Bu iki veçhe –Batı değerlerinin evrensel insan hakları diye dayatılması ve farklı kültürlere bu kültürlerin parçası olabilecek vahşet dikkate alınmadan gösterilen saygı– aynı ideolojik mistifikasyonun iki yüzüdür. Evrensel insan haklarının evrenselliğinin nasıl çarpıtıldığı, bu hakların gizliden gizliye Batı'ya özgü kültürel değerlere ve normlara (bireyin mensubu olduğu topluluktan önce geliyor olması ve benzeri şeyler) nasıl öncelik verdiği konusunda çok şey yazılıp çizildi. Ama bu kavrayışa, yaşam biçimlerinin çeşitliliğine yönelik çokkültürlülük yanlısı anti-sömürgeci savunmanın da yanlış olduğunu ilave etmeliyiz: söz konusu

savunma, şiddet, cinsiyetçilik ve ırkçılık içeren eylemleri o tekil kültüre -ki yabancı Batılı değerlerle o kültürü yargılama hakkımız yoktur- ait dışavurumlar olarak temellendirip bu tekil yaşam biçimleri içindeki antagonizmaların üzerini örtüyor.

Bu veçhe asla "marjinal" bir şey olarak göz ardı edilmemelidir: Boko Haram ve Mugabe'den tutun da Putin'e kadar Batı'ya yapılan sömürgecilik karşıtı eleştiri, gitgide artan bir şekilde Batı'ya özgü "cinsel" karmaşanın reddi olarak, geleneksel cinsel hiyerarşiye dönüş olarak tezahür ediyor. Batı tarzı feminizmin ve bireysel insan haklarının doğrudan ithal edilmesinin ideolojik ve iktisadi yeni sömürgeciliğin aracı olarak hizmet edebileceği elbette doğru (hepimiz hatırlıyoruz; bazı Amerikalı feministler ABD'nin Irak'a müdahalesini oradaki kadınları özgürleştirmenin bir yolu olarak destekliyordu, fakat sonuç tam tersi oldu). Fakat buradan, "Batılı Solcular 'daha büyük' bir sömürgecilik karşıtı mücadele uğruna, kadınları ve geyleri aşağılayan 'gelenekleri' usulca hoş görerek 'stratejik bir uzlaşıya' varmalıdır" türünden bir sonuca ulaşmayı kesinkes reddetmeliyiz.

Ancak (uç örnekleri IŞİD ve Boko Haram olan)

köktendinciliğin cinsel siyaseti ile LGBT+'nın radikalliği arasındaki karşıtlık bir aşırılıklar ekseni oluşturur ve bu eksenden iki "normal" (ve çok daha baskın) bakış açısı arasındaki karşıtlığa ait bir diğer eksen ayırt edilmelidir; bu iki normal bakış açısından biri, uçta yer alan aşırılıklardan yakınmaya hazır "normal" muhafazakâr aile ideolojisidir, diğeri ise liberal serbestiyetin o "normal" bakış açısıdır, bu bakış feminizmi ve gey haklarını destekler, fakat LGBT+'nın aşırılıklarını alay edercesine kapı dışarı etmeyi yeğler. Temel eksen bu eksendir ve bu eksenin birbirine karşıt iki kutbu da bu eksenin radikalleşmiş versiyonunu kapı dışarı etmeye meyillidir (kadınların Müslümanlar tarafından aşırı baskı altına alınmasını ılımlı muhafazakâr Müslümanlar reddeder; LGBT+'nm desteklediği aşırı ölçüleri de kadın hakları ve gey haklarının anaakım savunucuları reddeder). Tarafların her biri, uçta yer alan bu örnekleri kendi patolojik aşırılıkları olarak, doğru insani ölçüyü kaybetmiş olanların yaptığı bir şey olarak reddederler.

Evrensel özgürleşmeye yönelik komünist mücadele, her tekil kimliği kesen ve kendi içinde bölen bir mücadele demektir. Irkçılık söz konusu olduğunda,

kadınların üzerinde tahakküm kurulduğunda, bu, her zaman tekil bir "yaşam tarzı"nın ayrılmaz bir parçasıdır, tekil bir kültürün barbarlıkla dolu ayrılmaz bir alt kısmıdır. "Gelişmiş" Batı dünyasında Komünist mücadele demek, kendilerini "ilerici" diye sunsalar dahi evrensel özgürleşmeye engel olan tüm ideolojik oluşumlara (liberal feminizm vs.) karşı acımasız ve ilkeli bir mücadele demektir; bu sadece kendi ırkçı ve dindar köktenciliklerimize saldırmak değil, ayrıca bunların baskın liberalizmin tutarsızlıkları içinde nasıl hayat bulduğunu göstermek demektir. Ve Müslüman ülkelerde Komünist strateji o ülkelerin namus cinayetleri ve benzerlerini içeren geleneksel "yaşam tarzı"nı asla desteklememelidir; Komünist strateji hem bu ülkelerde geleneksel ataerkillikle savaşan güçlerle işbirliği yapmalı, hem de hayati bir adım atıp, geleneksel ideolojinin –küresel kapitalizme karşı bir direniş noktası olmak bir yana– emperyalist yeni-sömürgeciliğin doğrudan bir aracı olduğunu göstermelidir.

NOTLAR

1. Siyaseten Doğruculuğun Tuzakları

1 Jacques Lacan, *Formation of the Unconscious (Seminer V)*, 25 Haziran 1958; şuradan alıntılanmıştır: http://www.valas.fr/IMG/pdf/THE-SEMINAR-OF-JACQUES-LACAN-V_formations_de_l_in.pdf.

2 Şuradan alıntılanmıştır: https://www.radicalphilosophy.com/conference-report/benjamin-in-ramallah.

3 http://www.huffingtonpost.com/nikki-johnsonhuston-esq/the-culture-of-the-smug-w_b_11537306.html.

4 Şuradan alıntılanmıştır: http://www.independent.co.uk/news/world/asia/north-korea-bans-sarcasm-kim-jong-un-freedom-speech-a-7231461.html.

2. Heteroseksizme Karşı Birleşmek?

1 Bu verileri Rebecca Carson'a borçluyum.

2 Bkz. http://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/pride-parade-vancouver-protest-1.3694172.

3. Bir Sözde Mücadele Örneği

1 https://www.theguardian.com/world/2016/aug/30/france-manuel-valls-breasts-headscarf-burkini-ban-row.

2 http://gotopless.org/gotopless-day sitesinden alıntılanmıştır.

3 Mladen Dolar, "The Art of Unsaid" (yayımlanmamış makale).

4. Cinsel Fark: Hiyerarşi mi, Antagonizma mı?

1 Bkz. CNN haberi http://religion.blogs.cnn.com/2014/05/24/atheists-in-the-bible-belt-a-survival-guide/.

2 Bkz. CNN haberi "When Buddhists were Public Enemy No. 1."

3 http://www.theguardian.com/world/2016/apr/16/cana da-first-nations-suicide-crisis-attawapiskat-history.

4 HDPKK yazarın HDP (mecliste 80'den fazla üyesi olan Kürt yanlısı meşru bir siyasi parti) ve PKK'den (Türk devleti tarafından bir terörist organizasyon olarak kötülenen gayrimeşru Kürt direniş hareketi) oluşturduğu art niyetli kısaltmasıdır; buradaki amaç halka açık ve meşru HDP'nin teröristlerin sadece kamusal yüzü olduğunu iddia etmektir.

5 Şuradan alıntılanmıştır: http://www.aktuel.com.tr/yazar/suheyb-ogut/2015/08/17/butch-lezbiyenler-ve-hdpkk.

5. Transgenderin Çıkmazları

1 Jacques Lacan, *Ecrits*, New York: Norton 2007, s. 416-7.

2 Diğer büyük antagonizma da sınıf antagonizması olduğuna göre, sınıf ikiliğinin benzer bir eleştirel reddini de düşünemez miyiz? "İkili" sınıf mücadelesi ve sömürü "gey" konumla (yönetici sınıfın kendi içindeki sömürü – bankacı ve avukatların "dürüst" üretken kapitalistleri sömürmesi), "lezbiyen" konumla (dürüst işçilerden çalan dilenciler, vb.) "biseksüel konumla (kendi işinde çalışan bir işçi olarak hem kapitalist hem de işçi olurum) ve "aseksüel" konumla (kapitalist üretimin dışında kalırım) vesaire tamamlanmalıdır.

7. Evrensel Antagonizma

1 Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, İthaki Yayınları, 2014.

2 *The Metastases of Enjoyment* (Londra: Verso Books, 2006) kitabımın 3. bölümünde Althusser'in ideoloji anlayışının daha ayrıntılı bir eleştirel okumasını yapmıştım, burada özet geçiyorum.

3 Burada Henry Krips'in keskin gözlemlerinin izinden gidiyorum – bkz. Krips'in yayınlanmamış el yazmalarından oluşan muhteşem yapıtı "The Subject of Althusser and Lacan."

4 Anti-Semit Yahudi figürü ile (Hegelci) ayaktakımı arasında elbette çok önemli bir fark var: "Toplumsal ahengi bozan ihlalci olarak Yahudi" gerçek Yahudi olmayıp anti-Semit fantezinin figürüyken, ayaktakımı bir "sınıfsızlar sınıfıdır," toplumsal yapı içinde kendisine uygun bir yer bulamayan bir gruptur. Yahudilerin perde arkasında ipleri elinde bulunduran gizli efendiler gibi davrandıkları varsayılırken, ayaktakımı neyse odur, yönünü şaşırmış aktörlerden oluşan karman çorman bir yığındır. Eğer ayaktakımın kaotik hareketlerinin iplerini elinde tutan bir gizli ajandan şüpheenilirse, bu rolün adayı yine "Yahudi-benzeri" bir ajanl olacaktır. (Ve eğer ayaktakımı etkin bir şekilde örgütlenseydi şüphesiz muazzam bir radikal olay olurdu bu.)

5 Bülent Somay, "L'Orient n'existe pas" 29 Kasım 2013'te Birkbeck College, Londra Üniversitesi'nde savunulan doktora tezi.

6 Bkz. https://thesocietypages.org/sociologylens/2014/11/18/nice-bag-discussing-race-class-and-sexuality-in-examining-street-harassment/.

7 https://lareviewofbooks.org/article/zizeks-transgender-trouble/.

TİN KEMİKTİR
8

1968'in CİNSEL OLAN POLİTİKTİR sloganını Lacan'ın o meşhur "Cinsel İlişki Yoktur" formülü ile birlikte ele alan Zizek cinsellik ve politikaya dair yeni bir tartışma öne sürüyor. Toplumsal cinsiyete dair günümüzdeki siyaseten doğrucu yaklaşımları sorgulayarak kişisel olan ve politik olan arasındaki hassas dengeye işaret ediyor.

... bir diğer sahte mücadelenin orta yerindeyiz: tesettür mayosu mu, çıplak göğüsler mi? Bu tercih kesinlikle siyasetin dışına çıkarılmalı, kişisel tercihlerin o kendine has alanına bırakılmalıdır. Kişisel olan bir şeye yanlış bir şekilde siyasi dendiğinde, kişinin mahrem tercihinin doğrudan teşhir edilmesi en yüksek siyasi edim halini aldığında şüpheci olmak gerekir. Sahici siyaset kişinin arzularının ve fantezilerinin ne olduğunu alenen ortaya koymasıyla asla ilgilenmez.

www.encorekitap.com
ISBN: 978-605-9949-55-2
9 786059 949552
10 TL (KDV Dahil)
Kapak fotoğrafı: Evşen Yeşert
ENCORE